tudinem criminis. Mundati enim sunt Leprosi dum irent ostendere ora Sacerdotibus, antequam ad eos pervenirent. Unde patet Deum ad cor respicere, dum ex necessitate prohibentur ad Sacerdotes pervenire. Sæpè quidem eos quærunt sani & læti; sed dum quærunt, antequam perveniant ad eos, moriuntur. Sed Dei misericordia est ubique, qui & justis novit parcere, & si non tam cito, sicut si solverentur à Sacerdote. Et infrà. Laboret itaque pœnitens in Ecclesia esse, & ad Ecclesiæ unitatem tendere: nisi enim unitas Ecclesiæ succurrat, nisi quod deest peccatori sua operatione compleat; de manibus inimici non eripietur anima mortui. Et infrà: Ideoque nemo dignè pœnitere potest, quem non sustineat unitas Ecclesiæ, ideoque non petat Sacerdotes per aliquam culpam ad unitatem Ecclesiæ divisos. Judas enim pœnitens ivit ad Pharisæos, reliquit Apostolos, nihil invenit auxilii, sed augmentum desperationis. Dixerunt enim (quid ad nos? tu videris) si peccasti, tibi sit, non tibi succurrimus. & infrà: Ivit ad divisos, & divisus periit. Hactenus verba text.

Ex quibus nota primò, Doctrinam Augustini de Confessione facienda potius Laico, quàm Sacerdoti præciso, vendicare sibi locum in articulo necessitatis, ut ostendunt illa verba, si deest Sacerdos. Nec non illa, sæpè enim contingit, quòd pœnitens non potest confiteri coram Sacerdote &c. Et infrà ibi dum ex necessitate prohibentur ad Sacerdotes pervenire. Nec non ibi, antequam ad eos perveniant, moriuntur. Et declarat glos. ibi in ver. abunitate, quæ exponens illa verba, non petat Sacerdotes per aliquam culpam ab unitate Ecclesiæ divisos, dicit etiam in necessitate, & allegat text. in cap *Præter*, §. *Verum*, 32. *dist.*

Secundò nota, non esse licitum confiteri Sacerdoti per aliquam culpam ab unitate Ecclesiæ diviso, scilicet per excommunicationem ob aliquam culpam, prout hæc verba exponunt Hugo Archidiacon, & Bellamera in verbo per aliquam.

Tertiò nota secundùm doctrinam Augustini in necessitate licitum esse pœnitenti peccata sua confiteri socio etiam laico, quia licèt confessio illa non sit sacramentalis, eò quòd laicus ex defectu clavium non possit absolvere, tamen Deus confessionem illam misericorditer suscipit. At verò nullo casu licitum esse confiteri Sacerdoti per excommunicationem ab unitate Ecclesiæ diviso, id est separato secundùm Hugonem, & alios prædictos, quia de manibus inimici non eripietur anima mortui, scilicet in peccatis, secundùm eos, exemplo Judæ, qui non ivit ad Apostolos, sed ad Pharisæos divisos, & divisus periit. Unde per hanc litteram Turrecrem. ibi *num.* 2. concludit Sacerdotes existentes extra unitatem Ecclesiæ, ut puta hæreticos, Schismaticos, & excommunicatos in casu necessitatis non posse officium Confessoris exercere absolvendo, nec aliquem debere talibus confiteri, & allegat Raym. *in summa* dicentem in articulo necessitatis non esse confitendum hæretico, vel schismatico, non invento Catholico, cui confitea-

tur. Et concordant S. Thom. & alii plures in declaratione Congregationis Concilii allegati, & post Concil. Covar. in cap. *Alma Mater in relec. prioris partis*, §. 6. *num.* 8. *concl.* 8. *de sententia excommunicationis, lib.* 6. & Joann. à Medina *de pœnit, tract.* 2. *q.* 28.

Porrò si hæc quæstio à Sede Apostolica sit dirimenda in favorem pœnitentium, necesse erit procedere altero de duobus modis, videlicet, aut per viam declarationis, aut per viam novæ Constitutionis. Utrumque autem videtur inconveniens. Nam si procedatur primo modo, id est per viam declarationis, oportebit Sedem Apostolicam reprobare sententiam Divi Thomæ, & communem Theol. & Can. primæ Classis, qui apertè docuerunt, Sacerdotes præcisos, & excommunicatos non posse absolvere etiam in articulo necessitatis. Rursus oportebit improbare declarationem à Congregatione Concilii multo cum studio, ac maturitate discussam, atque editam, validisque rationibus fulcitam. Quod an sit ex dignitate Apostolicæ Sedis, dispiciet Sanctissimus Dominus Noster pro summa ejus prudentia. Sin autem procedatur posteriori modo, id est per viam novæ Constitutionis, edenda erit Bulla universalis, per quam Sanctitas Sua tribuat facultatem absolvendi in articulo mortis Sacerdotibus excommunicatis, & denunciatis. Quod tamen in Ecclesia per tot sæcula hucusque factum non legimus; Quinimò quamvis Martinus V. in Concilio Constantien. ad evitanda scandala, & multa pericula, quæ conscientiis timoratis contingere possent, Christi fidelibus misericorditer indulserit, ut possent communicare cum excommunicatis etiam in sacrorum administratione, vel receptione, aut aliis quibuscumque Divinis: tamen, apertis verbis excepit nominatim excommunicatos, & denunciatos, ut in Constitutione quæ incipit: *Ad evitanda*, de qua scripsi latissimè, in cap. *Quod à prædecessoribus infra de Schismaticis.*

Quæ infrà tamen omnia humiliter submitto infallibili judicio Sanctitatis Suæ.

DE SPONSALIBVS, & Matrim.

Cap. Tuæ Fraternitati.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium an nutibus, vel signis contrahi possit, an verò in fari valentibus requirantur verba ex necessitate; & quæ sit hujusmodi necessitas, & num. seqq. usque ad n. 36.*

2 *Matrimonium in valentibus loqui solo consensu non contrahitur, sed ex Constitutione Ecclesiæ requiruntur verba, & n. 3. & seqq.*

Contrarium num. 22. & seqq.

4 *Verba in fari valentibus requiri ad esse matrimonij, quibus argumentis probetur, & num. seqq. usq; ad n. 17.*

5 *Forma substantialis inducitur ubi lex utitur verbis necessitatem importantibus.*

Declaratur n. 18. 19. & 22.

6 *Forma dat esse rei, & impleri debet præcisè, & non per æquipollens.*

Declaratur n. 22. & 27.

7 *Muti, & surdi possunt contrahere matrimonium sine verbis, sed non sine signis. & n. 28.*

8 *Baptismus non conferitur fari valentibus, nisi ipsimet respondeant.*

Declaratur n. 32. & 33.

9 *Matrimonium spirituale non contrahitur sine verbis.*

10 *Argumentum à matrimonio spirituali ad carnale validum est.*

Fallit n. 34.

11 *Matrimonium solo interiori consensu contrahi non potest. & n. 23. & 35.*

12 *In matrimonio nomine filiorum à parentibus contracto sufficit filiorum taciturnitas.*

13 *Sponsalia de futuro transeunt de jure communi in matrimonium per copulam subsequitam præsumptione juris, & de jure, licet verba omninò deficiant.*

14 *Nec in foro Ecclesiæ admittitur probatio defectûs consensûs.*

Sed quoad Deum non est matrimonium, & in judicio animæ standum est veritati, & confessioni peccatoris. ibi dem.

15 *Matrimonium uno ex conjugibus verba proferente, non requirit verba ex parte alterius; sed sufficiunt signa æquipollentia.*

16 *Subatratio post verba unius ex contrahentibus ad matrimonium apta efficit matrimonium.*

17 *Matrimonium facilius probatur, & certificatur Ecclesia de conjugali consensu, si verba proferantur. & n. seq. & n. 31.*

18 *Necessarium quandoque exponitur, id est, utile, & expediens.*

19 *Sed ex proprietate vocabuli præceptum, & obligationem importat. & n. seq.*

20 *Matrimonium an requirat verba ex necessitate præcepti.*

21 *Matrimonium non requirit verba, ubi præcessit tractatus de matrimonio contrahendo.*

22 *Matrimonium solo consensu legitime contrahitur, sed ad solemnitatem probationis in fari valentibus necessaria sunt verba; vel alia signa æquipollentia.*

23 *Matrimonium posse signis contrahi sine verbis, quibus fundamentis probetur. & n. seq. usque ad n. 36.*

24 *Ecclesia non judicat de occultis, sed sequitur ea, quæ apparent, licet non sint.*

25 *Factis non minus loquimur, & consensum exprimimus, quàm verbis.*

26 *Imò potentiora sunt facta, quàm verba.*

27 *Sylvestrius probatoria potest adimpleri per æquipollens.*

28 *Nutus sunt majoris potentiæ in fari valentibus, quàm in mutis.*

29 *Consuetudines pravæ & corruptelæ debent ab Ecclesia radicitus extirpari.*

30 *Florentini Concilij diffinitio de causa efficiente matrimonij expenditur.*

31 *Matrimonium aptius & decentius contrahitur verbis, quàm signis.*

33 *Adultus cùm baptizatur, nisi ipsemet respondeat, præsumitur fictè ad baptismum accedere.*

34 *Matrimonium spirituale, & carnale in pluribus differunt.*

36 *Legitimus consensus in matrimonio qualiter dicatur.*

1 TUÆ FRATERNITATI. Est celebre capitulum, & à pluribus repetitum: & cùm dicat matrimonium in veritate contrahi per legitimum viri, & mulieris consensum, sed quantum ad Ecclesiam necessaria esse verba consensum exprimentia de præsenti: hinc emerserunt variæ lecturæ, & opiniones Doctorum super intellectu prædictorum verborum *necessaria sunt*, nempè de quà necessitate sint intelligenda.

2 Prima lectura fuit Tancredi, Joannis, Goffredi, Bernardi, & Innocentii hic, & Barth. Brixien. in c. *Sit Rector*, 43. *distinct.* qui intellexerunt ea verba de necessitate præcisa, & absoluta, existimantes hanc decretalem velle, ut in valentibus loqui verba sint necessaria ad esse matrimonii, adeò ut nutu, aut signis contrahi nullatenus possit: idemque tenuerunt plurimi utriusque juris Interpretes & Theologi, quos novissime cumulat Thomas Sanchez *de matrim. tom. 1. lib. 2. disput.* 31. *num.* 2. *vers. Hanc sententiam*; & juxta hanc lecturam decretalis hoc intendit. Per solum consensum in valentibus loqui

3 non contrahitur matrimonium, sed ex constitutione Ecclesiæ requiruntur verba; secus in loqui non valentibus.

4 Quorum opinioni suffragatur primò littera hujus Decretalis, ibi, *Necessaria sunt verba*; nam quotiescunque lex utitur verbis necessitatem importantibus, inducit formam substantialem, & annullativam actûs in contrarium gesti, ut scripserunt Signorolus de Homod. *cons.* 87. *n.* 4. & 5. Albert. Brun. *in tract. de form. tit. Quando aliquid vens. trad. pro sor. fol.* 34. *conclus.* 4. *post. med. vers. Et secundum.* Paris. *cons.* 19. *num.* 19. *lib.* 2. illud enim necessariò requiritur, sine quo actus est nullus, ut hic in fin. secundùm Abbat. *in primo not. vers. Sed contra hoc opponitur*: forma autem dat esse rei, l. *Iulianus*, §. *Si quis*, *ff. Ad exhibendum*; & impleri debet

5 præcisè, & non per æquipollens, leg. 1 § *Opus novum.* & ibi Scribentes, *ff. de nov. oper. nunciat.* & leg. 1. §. *Si quis ita*, *ff. de verbor. obligat.* cap *Cum dilecta*, *de rescript.* gloss. in Clement. 1. *in verb. Tertio*, *de vita & honestate Cleric.* & alii relati à Tiraquel. *de retract. lignag.* §. 2 *glos.* 2. *num.* 11. Quo fundamento complures Theologi, ac Jurisperiti nuper opinati sunt, professionem emissam ab Equite Corsino in Religione Hierosolymitana non suscepto priùs cingulo militari fuisse irritam, cùm in statuto Ordinis 2. *in tit. de recept. frat.* dicatur: *Prima, che pigli l' habito, e faccia professione è necessario, che sia ornato del cingolo della militia*, ut scripsi latissimè in cap. *Qui Presbyterum*, *à num.... usque ad num.... præsertim num.... infra de pœnit. & rei miss.*

7 Deinde suffragatur huic primæ opinioni, quòd hæc Decretalis videtur constituere differentiam inter mutos, & fari valentes: dum primò declarat generaliter in matrimonio, verba esse necessaria quantum ad Ecclesiam, & postea subnectit, mutos & surdos posse per mutuum consensum contrahere sine ulla verborum prolatione: & tamen etiam in mutis ad matrimonii validitatem exiguntur signa consensum exprimentia, ut cap. *Cum apud*, ibi, Cùm quod verbis non potest, signis valeat

declarare, *ſuprà eod.* Unde gloſſa 2. hic exponens verba illa textûs, ſine verbis, ait: Sed non ſine ſignis, & ſequitur Abbas *num.* 3. Ergo in fari valentibus verba ſunt neceſſaria præciſè, alioquin inter eos, & mutos nulla eſſet differentia, cujus contrarium innuitur hic.

Tertiò favet eidem opinioni textus in c. *Si inter virum, infrà eod.* in illis verbis (utroque dicente) quæ ſunt repetita in cap. *Licet, de ſponſ. duor.* inducendo hæc jura, ut dixi in d. c. *Si inter virum, in* 1. *notab.*

8 Quartò idem ſuadetur exemplo baptiſmi: nam qui fari poteſt, non baptizatur, niſi ipſemet reſpondeat, cap. *Cum pro parvulis, de conſecrat. diſt.* 4. Sylveſt. *in ver. Baptiſmus,* 4. *n.* 12. *in fin. verſ. Decimooctavo.*

9 Quintò, ad idem facit, quia matrimonium ſpirituale non contrahitur ſine verbis, ut cap. *Eccleſia, il primo,* cap. *Cum poſt repetitam,* cap. *Cumana,* & cap. *In Geneſi, ſuprà de elect.* cap. *Sicut cum,* & cap. *Cum ab uno, eod. tit. lib.* 6. & tenent in cap. *Quia propter, eod. tit.* Jo. Andr. *n.* 28. *verſ. Decimumſextum,*
10 Butr. *num.* 35. *verſ. Decimumſeptimum* Imol. *n.* 8. *eod. verſ.* & Abb. *num.* 16. *verſ. Decimumſextum.* Ergo nec matrimonium carnale, quia licet arguere de matrimonio ſpirituali ad carnale, c. 2. 3. & 4. *ſuprà de translat. Epiſcop.* & cap. *Sicut vir,* 7 *quæſt.* 1. cap. *Quoniam,* §. *Porrò, ſuprà, Ut lite non conteſtat.*

11 Sextò & ultimò probatur hæc prima opinio ab abſurdo: Eccleſia enim ſtatuit verba eſſe neceſſaria ad matrimonium contrahendum, ne tantum Sacramentum ſit in incerto; aliàs multa pericula imminerent: quid enim ſi duo ſimul ambulantes ſibi adinvicem complaceant, & unus in alium conſentiat matrimonialiter, numquid judicabimus inter eos matrimonium? utique abſurdum eſſet hoc ſentire, quo argumento utitur Innocentius hic paulò poſt principium.

Recipit tamen hæc prima opinio declarationes ac limitationes infraſcriptas, in quibus conſentiunt etiam Authores aliarum opinionum.

12 Declaratur enim primò, ut non procedat in matrimonio præſumpto præſumptione juris tantùm, ut in matrimonio à parentibus contracto nomine filiorum, quia ſufficit filiorum taciturnitas, ut cap. *Honorantur,* 30, *q.* 2. cap. *Acceſſit, infrà de deſponſ. impuber.* leg. *Sed qui patris, ff. de ſponſal.* & hic notat Innocent. *poſt med, verſ. Si autem parentes,* cum quo cæteri tranſeunt. Rationem reddit D. Thomas *in* 4. *ſentent. diſtinct.* 27. *quæſt.* 1, *art.* 2. *ad* 3. Quia verba parentum reputantur puellæ; eſt enim ſufficiens ſignum, quod ſunt ejus, ex quo non contradicit: & hic junge quod dicam infra *in* 4. *Lectura n.* 21.

13 Declaratur ſecundò, ut ſimiliter non procedat in matrimonio præſumpto præſumptione juris, & de jure, quia approbatur ab Eccleſia, licet verba omninò deficiant, veluti ſi poſt ſponſalia de futuro ſequatur copula: nam lex ex actu copulæ ſine verbis præſumit matrimonium, & ita eſſe diſponit c. *Is qui fidem,* & ibi caſus *infra eodem,* & tradunt Hoſt. *hic in princ. in ver. Matrimonium in veritate,* Jo. Andr. *n.* 6. *verſ. Unde quamvis verborum forma omnino deficiat,* Anchar. *n.* 3. *verſ. Iterum oppono,* Præpoſ. *poſt princ. verſ. Tertiò præmitto,* & nemo diſcrepat: licet ſecus ſit poſt Concilium Tridentinum, ut dixi in d. c. *Is qui fidem, n.* 4.

14 Quinimo hoc caſu etiam ſi non ſolùm verba, ſed etiam conſenſus deficiat, qui jure naturæ exigitur, & ideo quoad Deum non ſit matrimonium: tamen Eccleſia ex quo facta eſt ſibi fides de præſumptione, cui ſtat, non admittit probationem in contrarium, ut cap. *Conſultationi,* & d. cap. *Is qui fidem, infra eod.* Sed in foro pœnitentiali ſemper ſtamus veritati, non præſumptioni, ut c. *Tua nos, infra eod,* Et in hoc judicio animæ credendum eſt peccatorem confiteri veritatem, & illius confeſſioni omnino ſtatur, c. *Omnis utriuſque, infra de pœnit. & remiſſ.* ita Hoſt. & Jo. Andr. *loc. prox. cit.* dixi in d. c. *Is qui fidem, n.* 6. & 7.

15 Declaratur tertiò, ut locum non habeat, ſi alter ex conjugibus proferat verba ad matrimonium apta; tunc enim ex parte alterius verba non requiruntur, ſed ſufficiunt ſigna æquipollentia, ſic Jaſ. in l. *Si ſtipuler,* §. *Si in locando, n.* 1. *ff. de ver. obli-*
16 *gat.* Unde ſi hoc caſu ſequatur annuli ſubarratio, abſque dubio erit matrimonium, ut hic tenent gloſ. *in ver. Verba,* & in cap. *penult. in verb. Dicente:* & ibi etiam Butr. *n.* 9. *inf. eod.* & idem Butr. in c. *final. n.* 8. ubi etiam Abbas *num.* 7. & Alex. de Nævo *n.* 12. *de deſponſat. impuber.* & alibi paſſim Doctores.

17 Secunda lectura eſt eorum, qui intelligunt verba textus, *neceſſaria ſunt verba,* de neceſſitate cauſativa, ſeu ſecundum quid, exponentes ver. *neceſſaria,* id eſt, utilia: & ad faciliorem probationem, quia ſcilicet facilius probabitur matrimonium, & certificabitur Eccleſia de conſenſu conjugali, ſi verba interceſſerint, Cardin. *hic num.* 1 *in fine verſ.*
18 *Solutio.* Non enim eſt novum in jure, ut ver. *hoc, neceſſarium* exponatur, id eſt, utile, & expediens, gloſ. in l. 1. *in ver. Neceſſarium, ff. ſolut. matrim.* & in l. 1. *in ver. Neceſſe, ff. de offic. Præfect. Prætor.* gloſ. *penult.* in cap. *Omnis,* 21. *q.* 4. *gloſ. final.* in Clement. 1. *de procur.* Et ſecundum hanc lecturam hoc dicit. Matrimonium contrahitur legitimo conſenſu, & verba in loqui valentibus ad certificandam Eccleſiam ſunt neceſſaria ad benè eſſe, quia ex eis facilius certificatur: poteſt tamen & ſignis certificari; & ideò mutus poteſt matrimonium contrahere.

19 Sed huic expoſitioni tanquam inferenti vim litteræ merito non acquieſcunt Cardin. ubi ſuprà, Molin. *de uſu nupt. lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 67. & 70. & *ſeqq.* Baſil. Pont. *de matrim. lib.* 2. *cap.* 3, *num.* 9. 10. & 11. nam ex proprietate vocabuli, à qua in dubio non eſt recedendum, leg. *Non aliter, ff. de legat.* 3. Hujuſmodi verba non conſilium, ſed præceptum, & obligationem ſignificant, ut notat gloſ. in Clement. *Attendentes, in verſ. Debeant, de ſtatu Monach.* & latius dicam infrà in ſequenti lectura. Hic tamen intellectus eſt in ſe verus, ut patebit infrà *num.* 22. Licet modus exponendi non conſonet litteræ.

20 Tertia Lectura, quam hic Doctores non attingunt, eſt nonnullorum Theologorum, qui intelligunt verba textus noſtri de neceſſitate præcepti. Cui lecturæ valdè ſuffragatur littera: nam ex proprietate vocabuli hæc verba *neceſſarium eſt,* ſeu *neceſſe eſt,* præceptum & obligationem deſignant, ut cap. *Quiſquis præceptis,* 14. *q.* 1. ibi, Quod imperatur, neceſſe eſt fieri: nec non ibi, Ubi præceptum, ibi neceſſitas eſt ſervientis: & notat gloſ. in cap. *Domino ſancto, in ver. Neceſſe,* 50. *diſtinct.* Item gloſ. in dicta Clement. *Attendentes, in ver. Debeant,*

de

de ſtatu Monachor. Abb. in cap. 1. *num.* 7. *infra de deſponſat. impuber.* Felin. in cap. *Nam concupiſcentiam. num.* 6. *ſupra de conſtitut.* Item ſuffragantur jura in cap. *Si inter virum, infra eod.* & in cap. *Licet, de ſponſ. duor. ibi,* Ita quòd unus alterum verbis conſuetis recipiat; nec non ibi, Utroque dicente; & ſecundùm hanc lecturam textus ſic ſummari poteſt. Solo conſenſu legitimo matrimonium perficitur; ſed ex præcepto Eccleſiæ in fari valentibus requiruntur verba mutuum conſenſum exprimentia. Hujus ſententiæ ſunt Petr. de Ledeſma *de matrim. q.* 45. *art.* 2. *concluſ.* 2. Manuel Sà *in Summa to.* 1. *in* 2. *edit, cap.* 216. *n.* 5. & Henriq. *lib.* 10. *de matrim. cap.* 2. *num.* 6. Qui tamen hoc non firmat abſolutè, ſed temperat dicens, aliquo modo hoc videri de Eccleſiæ præcepto: licet in Comment. *lit.* M. fatetur eſſe ſolùm veniale peccatum ſignis contrahere: in quo conſentit etiam Ledeſma *d. art.* 2. *concl.* 3. quia res eſt levis: nec diſcrepat Thom. Sanch. *de matrimon. tom.* 1. *lib.* 2. *diſp.* 31. *num.* 10. nam etſi affirmet nullum de hoc eſſe Eccleſiæ præceptum, quia jura in d. cap. *Si inter,* & cap. *Licet,* ſimpliciter narrant factum; fatetur tamen culpam eſſe venialem non exprimere verbis, ſed ſolis ſignis conſenſum, niſi juſta cauſa excuſaret; quia à recta ratione alienum eſt in hoc graviſſimo contractu non exprimere conſenſum commodiori modo poſſibili: verba autem melius & clarius, quàm ſigna conſenſum exprimunt.

21 Quarta eſt lectura Joann. Andr. *hic num.* 6. *verſ. Quod poſſet eſſe verum,* qui mediam viam eligendo diſſidentes opiniones conciliat ſub diſtinctione, quòd aut præceſſit tractatus matrimonij: & tunc verba non ſunt neceſſaria ad matrimonium contrahendum, quia Eccleſia ex tractatibus præcedentibus, & ſignis ſequentibus eſt certa de matrimonio: & hoc modo ſalvari poteſt ſecunda Lectura. Aut tractatus non præceſſit: & tunc quia periculoſum eſt, ita ex abrupto judicare, partes ſolis ſignis ſine verbis voluiſſe matrimonium inire: ideo Eccleſia debet certificari per verba in loqui valentibus. Eandem diſtinctionem poſuit Jo. Andr. in cap. *final. in ult. gloſ. infrà de conjug. ſervor.* quam etiam ſequitur Henric. Boich. *num.* 5. Lap. *allegat.* 57. *num.* 17. *verſ. Venio ad* 3. & Boer. dicens communem *conſ.* 35. *n.* 1. & ſecundum hanc lecturam textus hoc non intendit. Non præcedentibus tractatibus matrimonii requiruntur verba in loqui valentibus; in mutis autem ſecus: ita Præpoſ. *hic col.* 2. *verſ.* 3. *eſt lectura:* & hic junge quæ dixi ſuprà *n.* 12. *de matrim. à parentibus contracto.*

22 Quinta, & ultima lectura eſt Hoſtienſis *hic,* & ſequacium, qui intellexerunt verba textus noſtri de neceſſitate probatoria, ita ut verba minimè requirantur ad eſſe matrimonij, quod ſolo conſenſu perficitur, ſed ad ſolemnitatem probationis in fari valentibus; quæ tamen ſolemnitas poteſt ſuppleri per ſigna æquipollentia, qui intellectus coincidit in effectu cùm ſecunda lectura, & differt tantummodo in modo explicandi: nam ibi exponuntur verba *neceſſaria ſunt,* id eſt, utilia, hic verò neceſſaria ſcilicet quoad probationem, quæ poteſt impleri per æquipollens: & ita utrobique Doctores fatentur matrimonium tam verbis, quàm ſignis contrahi poſſe; & hæc ſententia eſt magis communis, quam tenuerunt gloſſa in cap. *Si inter virum, in ver, Dicente, infra eod.* & apertius gloſſa 2. hic dicens in his, qui loqui poſſunt, matrimonium non contrahi niſi verbis, vel per aliquod ſignum,

per quod ipſo facto videantur conſentire: licet gloſſa additionalis in eodem ver. malè loquatur, dum ait: Duo ſunt neceſſaria ad iſtud Sacramentum; verba, & ſigna, vel conſenſus: debuit enim dicere verba, vel ſigna, & conſenſus, quia alternativa cadit in verbis, & ſignis, cùm alterutrum ſufficiat, ſed conſenſus copulativè ſemper requiritur, ut *hic,* & in cap. *Sufficiat,* 27. *q.* 2. idem firmant *hic* Hoſtienſ. *num.* 3. *in ver. De præſenti, verſ. Sed contrarium eſt verum,* Butr. *num.* 8. Cardin. *circa finem,* Anchar. *num.* 3. Abbas *num.* 2. *verſ. Sed Doctores,* dicens ita communiter ſentire Doctores moderniores, Alex. de Nævo *num.* 15. & idem Hoſtienſ. *in ſumm. tit. de matrim.* §. *Qualiter contrahatur, num.* 10. & 11. Cardin. in dict. cap. *Si inter virum, n.* 4. & ibi etiam Abbas *num.* 6. & idem Abbas in cap. *Ex parte n.* 8. & 28. *ſupra de reſtit. ſpoliat.* Alex. in leg. *Si finita,* §. *Meminiſſe, in fin. ff. de nov. oper. nunc.* Ripa in leg. *Ex facto, num.* 1. *ff. de vulg. & pupill.* Boer. *deciſ.* 1. *num.* 18. Aretin. dicens communem, *conſ.* 13. & alij plures tam juriſperiti, quàm Theologi, quos refert, & ſequitur Sanchez *de Matrimon. tom.* 1. *lib.* 2. *diſput.* 31. *num.* 5. *in fin.* & poſt eum Baſil. Pont. *in eodem tract. de impediment. matrim. cap.* 24. §. 1. *in princ:* Itaque ſolo conſenſu legitimo contrahitur matrimonium, ſed verba, vel alia ſigna æquipollentia requiruntur ad probationem. & ita communiter tenere Theologos *in* 4. *ſentent. diſt.* 34. teſtatur Sebaſtianus Medices *in Additionibus ad Abb. Antiq. hic in ver. Solo conſenſu:* & ſecundum hunc intellectum Decretalis hoc dicit. Solo conſenſu legitimo contrahitur matrimonium, ſed verba requiruntur quoad probationem, ſubaudi vel alia ſigna æquipollentia, Abb. & Alex. de Nævo.

23 Pro hac opinione inducitur primò hæc Decretalis, licet in ea vim totam conſtituant Authores contrariæ ſententiæ. Primò enim dicit matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri, & mulieris conſenſum: dicit enim, in veritate, ſcilicet ſubſtantialiter, & quantum ad eſſe matrimonij, nec intelligit de ſolo conſenſu interno (hic namque non eſt ſufficiens ad matrimonium ineundum: & eſt concluſio certa inter Catholicos, ubi probat Ubaldenſis *de Sacramentis, cap.* 132. impugnans errorem Joannis Wicleph contrarium tenentis) ſed intellige de conſenſu explicito verbis, vel ſignis; quod clarè probatur ex verſ. *Nam ſurdi,* &c. ubi reddens rationem cur ſolus conſenſus ſufficiat ad matrimonium, ait: nam ſurdi & muti poſſunt contrahere ſine verbis: & tamen nec ab ipſis contrahitur ſine ſignis: igitur ut illa ratio ſit adæquata, & ſufficiens, prima pars textus intelligi debet de conſenſu verbis, vel ſignis explicito.

Sed dices, ſi matrimonium ſignis perinde, ac verbis iniri poteſt. Ergo Pontifex non benè hic loquitur dum ait, quantum ad Eccleſiam neceſſaria ſunt verba conſenſum exprimentia; nam qualis eſt iſta verborum neceſſitas, ſi eſt in optione contrahentium etiam quantum ad Eccleſiam, & ſolemnitatem probationis matrimonium contrahere verbis, vel ſignis? Sola enim ſigna ſufficiunt, cùm in alternativa diſpoſitione unum in effectu contineatur, leg. *Cum illud, ff. Quan. dies legat. ced.* leg. *Si illud,* ubi Bald. *ff. de legat.* 2. dixi in cap. *Inter cæteras, in* 1. *notab. ſuper de reſcript.* nec in verbis poteſt conſiderari ulla neceſſitas, cùm in hujuſmodi alternativa electio ſit contrahentium, l. *Plerumque, in fin. ff. de jur. dot,* & cap. *In alter-*

nativu, de regul. jur. lib.6. At pro responsione observandum est Pontificem hic non fuisse consultum, an matrimonium esset verbis contrahendum, sed an solis verbis possit contrahi. Dubitabatur enim ab aliquibus solis verbis posse contrahi ad exemplum matrimonij spiritualis, ut refertur ab Antonio Augustino *in 3. collect. Decretal. lib. 4. tit. 14. c. 5.* & huic consultationi respondet, solo consensu matrimonium contrahi, sed quantum ad Ecclesiam necessaria esse verba consensum exprimentia: quod perinde est, ac si dixisset, solis verbis matrimonium non contrahitur, sed duo sunt necessaria, scilicet consensus quoad substantiam contractus; & ideò dixit in veritate, hoc est, intrinsecè, & essentialiter: & verba consensum exprimentia quoad solemnitatem probationis; & ideò subjunxit, quantum ad Ecclesiam, id est, forum contentiosum, in quo Ecclesia non judicat de occultis, c. *Christiana. 32. q. 5.* sed sequitur ea, quæ apparent, licet non sint: unde ejus judicium sæpè fallit, & fallitur, c. *Anobu, il secondo infra, de sent. excomm.* secundùm Host. *hic n. 2. in fin. in ver. ad Ecclesiam,* Joan. Andr. *nu. 2.* & Anchar. *in 2. not.* nihil autem Pontifex dixit de signis, quia de illis non quærebatur; & si de signis consultus fuisset, utique quod de verbis dixit, & de signis dixisset, quæ verbis æquipollent: nam factis non minus loquimur, & consensum exprimimus, quàm verbis, leg. *De quibus, vers. Nam quid interest, ff. de legib.* cap. *Ex ore, de his quæ fiunt à major. par. cap.* ubi glos. *in ver. Renunciasse*, dat plurima concord. imò ad exprimendam voluntatem potentiora sunt facta, quàm verba, quia multò amplius est quid facere, quàm verbis nunciare, leg. *Si tamen, §. Ei qui, ff. de edil. edict.* Dixit ergo, verba quantum ad Ecclesiam esse necessaria, scilicet ad clariorem probationem, ut *hic* per Butr. *nu. 8.* Cardin. *propè finem.* Abb. *in fin.* Alex. de Nævo *nu. 15.* & Præpos. *nu. 6.* Unde non excluditur alius probandi modus, quia quod non est de solemnitate substantiali, sed de solemnitate probatoria, potest impleri per æquipollens, & habet locum regula: Non refert quid ex æquipollentibus fiat, cap. *Licet ex quodam, de testib.* cap. *Tua, de consanguin. & affinit.* & benè per Host. in cap. *Si inter virum, in princ. in ver. Expressa, infra eodem,* & per Cardin. *hic n. 2.* dicens id, quod requiritur non ad actus substantiam, sed ad ejus probationem, etsi dicatur ipsum esse necessarium, posse expediri per æquipollens: & ex hoc infert, ut si statutum disponat contractum esse celebrandum solo consensu, sed verba requiri ad probationem, sine verbis sufficiat æquipollens, ut signa, leg. *Nutu, ff. de legat. 3.* & subdit: ex quo est matrimonium per solum consensum esset una simplicitas dicere, quòd Ecclesia angustasset probationem solùm in verbis, cùm facultas probandi sit laxanda, c. *Quoniam, supra ut lit. non contest.*

Deinde hæc sententia probatur in cap *final.* ibi, Nec facto, nec verbo consenserit, *infra de conjug. servor.* in cap. *Ex litteris, supra eodem.* & in cap. *Is qui fidem, infra eodem.* in cap. *Continebatur,* & cap. *De illis, il primo. §. 1. de desponf. impuber.* & cap. *unic. §. fin. eodem tit. lib. 6.* in l. *In sponsalibus 1a prima,* l. *Sponsalia,* l. *Scilicet,* & l. *Sed quæ patris ff. de sponsal.* & in l. *2. ff. de rit. nupt.* in quibus juribus contrahentes facto ipso sine ullis verbis censentur consentire; & est simile in professione, ut cap. *Vidua, de Regular.*

Tertiò pro hac opinione Host. inducit text. in l. *Nutu, ff. de legat. 3.* ubi dicitur nutu posse fideicommissum relinqui, dum is relinquat, qui & loqui potest: atque ita nutus & signa sunt potentiora, & majoris efficaciæ in his, qui loqui possunt, quàm in mutis: cùm mutus non possit nutu fideicommissum relinquere, ut ibi probatur, & notat glossa 1. & communiter Doctores: sed mutus potest signis matrimonium contrahere, c. *Cum apud, supra eod.* ergo multò magis qui loqui potest. Demum confirmantur prædicta ex communi observantia, & consuetudine, quæ est optima legum interpres, c. *Cum dilectus, de consuetud.* nam mulieres præ verecundia & pudore plerumque annuunt potius, quàm loquantur, maximè præsentibus parentibus, c. *Honorantur, 32. q. 2.* & advertit glos. *1. in fin.* in c. *Si inter virum, infra eod.* cum qua transeunt ibi Host. *in princ. in ver. Expressa,* Butr. *nu. 9.* Cardin. *nu. 4.* Abb. *nu. 6.* & alij communiter; & ita fieri in Germania testantur addent. ad Abb. *hic sub n. 3. in verb. Consensum, littera A.* Quam quidem observantiam pia Mater Ecclesia tamdiu non tolerasset, si verba essent de essentia hujus Sacramenti, cùm potius ad ejus officium spectet pravas consuetudines & corruptelas abolere, & radicitus extirpare, c. *Mala, 8. dist.* c. *Bonarei, 12. q. 2. c. 1.* & ibi dixi *num. 58.* post Anchar. *in 1. not.* Cardin. & Dec. *in 2. not. supra de consuet.* Et tamen Concilium Florentinum in decreto fidei Eugenij IV. ubi explicantur essentialia cujusque sacramenti, videtur potius sensisse verba non esse de essentia matrimonij, dum in §. *Septimum est Sacramentum,* definivit per hæc formalia verba: Causa efficiens matrimonij regulariter est mutuus consensus per verba de præsenti expressus. Videtur enim dixisse regulariter, tum propter mutos, qui verba nequeunt proferre, & tamen validè contrahunt; tum propter filios, quorum taciturnitas efficit matrimonium pro ipsis à parentibus contractum, ut dictum est *supra n. 12.* tum propter sponsalia, quæ per solam copulam subsequentem sine verborum ministerio transeunt in matrimonium, ut constat ex dictis *supra n. 13.* Tum generaliter propter alios, qui malunt nutibus ac signis contrahere quàm verbis. Non meminit autem Concilium de signis, sed de verbis tantùm, quia decens & honestum est, & tanto Sacramento magnoperè consentaneum, ut interior consensus non solis nutibus ac signis, quæ plerumque possunt esse æquivoca & incerta, sed claris verbis exprimatur, nisi aliqua rationabilis causa excuset, ut de virginibus proximè dictum est.

Non obstant argumenta superiùs adducta pro prima lectura: nam ad primum deducitur ex verbis hujus Decretalis patet responsio ex dictis *supra n. 23. & seqq.* & ad ponderationem, quæ secundo loco fit de muto, respondetur in hoc cap. constitui differentiam inter mutos, & fari valentes. Imò, enim exemplum muti ponitur potius ad probandum in Sacramento matrimonij verba non esse necessaria, cùm surdi, & muti sine verbis contrahant.

Ad tertium, nempè ad cap. *Si inter virum, infra eod.* & cap. *Licet, de sponsa. duor.* respondeo verba illa, *utroque dicente,* in prædictis juribus fuisse apposita per modum exempli, quod regulam non restringit, ut *hic* observat Præpos. *n. 6. ad fin.*

Ad quartum respondet Hostien. *hic n. 4.* dicens aliud in sacramento Baptismi, ubi verba, & forma verborum sunt de substantia, cap. *Detrahe, 1. q. 1.* & c. 1. *supra de Baptism.* aliud in matrimonio, in quo verba, & forma verborum non sunt de substantia, ut constat ex dictis. Sed adde Baptismum non respondentis esse invalidum quoad præsumptionem tantùm; quia ex quo adultus est, & discretus; & respondere potest, & non respondet, Ecclesia præsumit, eum fictè, & non vero animo, & puro ad Baptismum accedere, ut notat glos. *ultima,* Archid. Bellam, & Turrecr. in d. c. *Cum parvulis, de consecr. dist. 4.*

Ad quintum similiter respondetur, multas esse differentias inter matrimonium carnale, & spirituale, quarum sex præsumuntur, hic Host. *nu. 5. & 6.* Joan. Andr. *nu. 4.* Card. *nu. 3.* & reliqui post eos, plenè Everard. *in sua Centuria in loco à matrimonio carnali ad spirituale,* quarum una est, quia carnale solo consensu contrahitur, spirituale verò nunquam contrahitur sine verbis, ut per eos.

Ad sextum, & ultimum respondet *hic* Hostiens. *n. 3. in fin.* non obstare exemplum ab Innocentio adductum, quia in casu illo non potest fieri fides Ecclesiæ de consensu etiam tacito; quinimò etsi alter in alterum simul consentiat, non potest tamen dici verè loquendo uterque simul consentire, cùm alter sensum alterius non percipiat, sed ignoret.

Nota ex text. matrimonium perfici per solum legitimum viri, & mulieris consensum, & hanc dicit esse communem lecturam *hic in princ.* & dic legitimum quoad ætatem, cap. *De illis, il primo, infra de desponf. impuber.* & quoad liberi arbitrij motum, cap. *Gemma. infra eod.* & not. in cap. *Cum locum, supra eod.* Host. & Jo. Andr. *hic n. 2. in ver. legitimum.* Item nota verba esse necessaria de solemnitate probationis, quæ tamen solemnitas potest impleri per alia signa æquipollentia. Item nota surdum, & mutum posse solis signis matrimonium contrahere. Item nota pueros esse inhabiles ad matrimonium, intellige, nisi malitia suppleat ætatem: de quo die, ut scripsi in d. cap. *De illis, & Puberes, infra de desponf. impuber.*

DE SPONSALIB. ET MATRIM.

Cap. Consultationi.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonio probato, non auditur negans simpliciter consensum; sed asserens meticulosum, & probare volens auditur.*
2 *Mulieri neganti se in matrimonium consensisse, non creditur marito probante contrarium.*
3 *Matrimonium non valet, si probetur contractum per metum cadentem in constantem virum, vel mulierem, ibidem. & n. 7. 11. & 14.*
In matrimonio dicitur legitima probatio, quæ fit per idoneos testes.
4 *Maximè ubi agitur de matrimonio dissolvendo.*
5 *Matrimonium difficilius solvitur, quàm contrahatur.*
6 *Testes inducendi contra matrimonium debent esse omni exceptione majores.*
7 *Et hæc qualitas articulanda & probanda est ab inducente.*
8 *Organum vocis est fallax.*
9 *Mulieri dicenti se contraxisse per metum, incumbit omne probandi non solum ipsum metum, sed etiam illius qualitatem.*
10 *Metus cadens in constantem virum dicitur mortis periculum, vel corporis cruciatus.*
11 *Timor vanus non excusat.*
12 *Metus quando dicatur cadere in constantem virum, relinquitur arbitrio judicis.*
13 *Masculinum concipit fœminineum ut vitetur absurdum.*
14 *Metus minor excusat fœminam, quàm masculum.*

1 CONSULTATIONI. Illegitimè proposita, & allegata violentia non excusat, locus autem cùm legitimè allegatur: Hoc dicit secundum Abbat. Antiquum, vel aliter secundum Cardinal. Probato matrimonio non auditur negans simpliciter consensum, sed asserens meticulosum, & probare volens auditur. Communiter tamen sic summatur: mulieri, quæ negat se in matrimonium consensisse, non creditur marito probante contrarium; sed si probat se consensisse per metum, qui potest cadere in constantem virum, non tenet matrimonium, Joan. Andr. Butr. Anchar. Abb. Joan. de Anan. Præpos. & Alex. de Nævo duos casus determinat, Secunda, ibi, *Sanè Io. Andr.*

3 Nota primò ibi, *legitimis, & idoneis testibus*, ubi agitur de probatione matrimonij, eam dici probationem legitimam, quæ fit per idoneos testes, ut *hic*, & in cap. 1. *infra de consangu. & affinit.* Anchar. 4 *hic in 3. not. ab.* & Præpos. *nu. 1.* Quod fortius procedit ubi agitur de matrimonio dissolvendo, quia 5 spiritualia difficilius destruuntur, quàm construuntur, c. *Inter corporalia, in princip. de translat. Episcop.* unde lex dicit solutionem matrimonij difficiliorem esse, quàm conjunctionem, l. *Consensu, C. 6 de repudijs.* Ad idem bonus text. in l. *Nullum divortium, ff. de divort.* unde testes inducti contra matrimonium debent esse omni exceptione majores, cap. 1. *infra de consanguinit. & affinitat.* ubi glos. *in ver. Majores,* Butr. *num. 8.* Abb. *num. 5. vers. Item nota,* & Præpos. *num. 9.* Felin. *supra in rubr. num. 17.* Covarr. *lib. 4. Decretal. par. 2. c. 8. §. 12. n. 7.*

Et quamvis multi oppositum sentiant, tamen hæc est communis opinio, ut testatur Socin. Junior *cons. 29. Circa præsentem consultationem, nu. 8. & seq. lib. 2.* imò magis communis, ut per Gabr. *concl. 8. de testib. n. 75.* quam sæpius etiam Rota sequuta est, ut *decis. 209. n. 1. par. 1. divers.* Caputaq. *decis. 286. n. 1. p. 3.*

Quod multò clariùs procedit, ubi liquidò constat de matrimonio non solùm contracto, sed etiam consummato, text. est in c, *In litteris, de testib.* ubi quia vir nobilis uxorem duxerat, & cum ea per septennium cohabitaverat, in causa dissolutionis matrimonij repelluntur testes non omnino integri, ad idem text. in c. *Insuper, qui matrim. accus. poss.*

Quinimò hæc qualitas, quòd testes sint omni 7 exceptione majores, aut saltem probatæ vitæ, & opinionis, non sufficit ut insit testibus, sed necesse estut articuletur, & probetur ab inducente, Bart. in l. 1. §. *Si quis neget. n. 12. vers. Et requiritur, ff. Quem admod. testam. aperian.* quem communiter DD. sequuntur, ut testatur Grat. *cons. 2. n. 35. lib. 2.* Corn. *cons. 78. col. 4. post med. vers. Omitto quod testes. vol. 3.* & Cravett. *de antiq. temp. 2. Queritur, à n. 38. usque ad 41.*

8 Secundò, Nota ibi, *Metu illato compulsas verba protulisse consensus*, organum vocis esse fallax: nam sæpè quis ore pronuntiat, quod mente non gerit, ut 22.q.2. quali per totam, & c. *Humanæ aures, cum multis seqq. q.5.* Butr. *hic n.4.* & Alex. de Nævo *in 2. notab.* licet verba sint instituta, ut quis deducat cogitationes suas in notitiam alterius, c. *Is autem, 22.q.2.* de quo scripsi latius in c. *Falsidicus, infra de crimine fals.*

9 Tertiò, Nota ibi, *Si talis metus inveniatur illatus, qui cadere possit in constantem virum*: mulieri dicenti se contraxisse matrimonium per metum, incumbere onus probandi non solùm ipsum metum, sed etiam illius qualitatem, videlicet metum fuisse talem, qui cadere possit in constantem
10 virum, qualis est mortis periculum, aut corporis cruciatus, l. *Interpositas, C. de transact.* cap. *Cùm dilecti*, & cap. *Perlatum, de his quæ vi met. caus.* cap. *Lotharius*, & cap. *Si verum*, 31.q.2. *glos. ultima hic*, &
11 Cardin. *num.* 1. aliàs vanus timor non excusat, l. *Metum autem, la secunda, ff. Quod met. caus.* l. *Vani timoris, ff. de reg. juris*, & l. *Si quis ab alio, ff. de rejudicat.*
12 quod arbitrio judicantis relinquitur, leg. *Metus autem, ff. ex quib. caus. major.* glos. in d. l. *Interpositas, in verb. Cruciatus, C. de transactionibus*, glos. additionalis *hic in verb. In constantem*, Abb. in cap. *Cùm virum, n. 8. de regular.* & alij apud Menoch. *de arbitr. judic. caf.* 135. *n.3.* Adverte tamen, quia
13 etsi textus noster dicat, in constantem virum, nihilominus subaudiendum est, vel mulierem, secundùm Abbatem *in 3. notab.* & Præpos. *num.* 3. vel certè masculinum hic concipit fœmininum, ut absurdum videtur secundum Præposit. Quamvis enim ex proprietate vocabuli viri appellatione non veniat mulier; tamen contrarium hic suadet subjecta materia, quæ de muliere loquitur ex notatis in Clement. 1. *in verb. Homines, de election.* in cap. *Generali, eod. tit. lib. 6.* &, per Archid. in cap. *Si quis suadente*, 17.q.4. & per Bart. in l. 1. *ff. de verb.*
14 *signific.* Quippe minor metus excusat fœminam, quàm masculum, ut notat glos. 1. in cap. *Cùm locum, supra eodem*, quam dicit notabilem Alex. de Nævo *hic in 5. notab.* & à Doctoribus approbatam, Præpos. *num.* 3. per text. in cap. *Indignantur*, 32.q.6. idem notat Host *in Summa de matrim.* §. *Qualiter impediatur, vers. supradicti.* Butr. *hic n.4.* Cardin. *n.1.* & Abb. *in 3. notab.*

DE SPONSAL.

Cap. Is qui fidem.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia de futuro de jure communi transeunt in matrimonium per carnalem copulam subsequtam, sed non per nisum carnalis copulæ tantùm.*
2 *Et præjudicant matrimonio postea contracto.*
3 *Præsumptio juris, & de jure idem operatur in casu præsumpto, quod veritas in casu vero.*
4 *Et probationem in contrarium non admittit.*
5 *Præsumptio juris, & de jure non habet locum in foro animæ, sed ipsa veritas.*
6 *Sponsalia non transeunt in matrimonium quoad Deum, si copula non intercesserit affectu conjugali, sed fornicario.*
7 *Papa statuere non potest, ut sine consensu expresso, vel tacito sit matrimonium.*
8 *Sponsalia post Concilium Tridentin. non transeunt in matrimonium per copulam subsequutam.*
Et possunt mutuo consensu partium dissolvi, n. 10.
9 *Sponsalia de futuro contracta præsente Parocho, nullis tamen adhibitis testibus, non sunt invalida ex Concilio Tridentino, sed remanent in dispositione juris communis.*
11 *Sponsalia per verba de præsenti contracta non servatâ formâ à Concilio præscriptâ per copulam subsequutam in matrimonium non transeunt, si decretum de reform. matrim. in Parocha fuerit publicatum.*
12 *Sponsus cogi debet ab Ordinario per censuras adimplendum juramentum, & super voto petenda est dispensatio ab eo, qui potest concedere.*
13 *Sponsalia de præsenti inter puberem & impuberem coram Parocho, & testibus contracta post Concilium non transeunt in matrimonium per cohabitationem, & copulam.*
14 *Matrimonium nulliter contractum ex causa metûs servatâ in reliquis formâ Concilij Tridentini, si impedimentum sit occultum, convalescit ex mutuo consensu conjugum.*
15 *Sponsus, qui sponsam stupravit, non potest puniri pœnâ stupri, sed graviter arbitrio Episcopi.*

1 IS QUI FIDEM. Sponsalia de futuro transeunt in matrimonium per carnalem copulam subsequutam, sed non per nisum carnalis copulæ tantùm, hoc dicit cum cap. *fin. infra eod.* secundùm Jo. Andr. Butr. Abb. Alexand. de Nævo, & reliquos omnes. Primò ponit thema, ex quo tacitè elicitur quæstio. Secundò illam solvit, & rationem subjicit, ibi, *Ad primam.*

Nota ex hac decretali sponsalia de futuro hoc
2 jure inspecto per sequentem copulam in matrimonium transire; adeòut præjudicent matrimonio postea contracto, ut hic est casus secundum Abb. Antiq. & alios communiter, concordat cap. *Veniens, il secondo, suprà eod.* Ratio est, quia Ecclesia ex carnali conjunctione præsumit in sponsis consensum conjugalem ad excludendum peccatum, quod incurrerent ex copula fornicaria, ad l. *Merito, ff. pro soc.* ut per Covar. *in epit. de sponsal. p.* 1. *c.*4 §. 1. *n.* 1. & hæc est præsumptio juris, & de jure,
3 id est, statuta à Canone, quam Host. & Jo. Andr. dicunt justam, indubitatam, & omninò certam jure scripto sine probatione approbatam, & necessariam appellat Specul. *in tit. de præsumpt.* §. 2. sic distinguens illam à temeraria, probabili, & violenta: unde idem operatur hæc præsumptio in casu præsumpto, quod veritas in casu vero, secundum Butr. Abb. Alexand. de Nævo, & Præpos. *hic*
4 *in 1. notab.* & consequenter non audiretur sponsus, qui assereret se non cognovisse sponsam affectu uxorio, vel animo matrimonium contrahendi, quia præsumptio juris, & de jure probationem in contrarium non admittit, ut hic notant glos. *ult.* Hostiens. *n.2. in fin. in ver. Admittenda*, Joan. Andr. *num.* 8. Butr. *in secundo, & tertio notab.* Abb. *num.* 2. Alex. de Nævo *n.3. & 5.* & communiter omnes.
5 Hæc tamen præsumptio locum habet in foro contentioso, & judiciali duntaxat, non autem in foro animæ, in quo non cadit præsumptio, seu fictio,
6 sed ipsa veritas: unde si verè sponsus cognovisset sponsam non affectu uxorio, sed fornicario, non esset

esset matrimonium in foro pœnitentiali, & quoad Deum, cap. *Tuam, supra eod.* nam ut inquit Jo.
7 Andr. *hic n.4.* post Hostiens. *sub n. 3. vers. Sic Papa*, Si sponsus nullo modo consensit in primam, sed in secundam, etsi Papa sit supra jus, tamen consensus valere non potest, nec contra conscientiam hominem urgere. Et quamvis postea idem Host. *vers. Finaliter tamen*, videatur concludere obediendum esse Papæ in utroque foro; tamen fatetur Papam efficere non posse, ut sine consensu expresso, vel tacito sit matrimonium: & hoc verius, communius.

8 Cæterùm cùm hodie ex decreto Concilij Tridentini *cap. 1. sess. 24. de reform. matrim.* præscripta fuerit nova forma matrimonijs contrahendis cum decreto irritante; atque sponsalia de futuro non transeunt amplius in matrimonium per copulam subsequutam, sed necesse est iterum contrahere per verba de præsenti coram Parocho & testibus juxta formam ibi statutam: & sic non est amplius locus dispositioni hujus cap. quod & Navarr. advertit *in Man. cap. 25. n.* 144. quem refert, & sequitur Menoch. *de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 1. n.* 99. & sæpius censuit Sac. Congregatio Cardinalium Concilij Trid. Interpretum.

9 Et in specie Episcopus Giennen. petijt declarari. Primò an sponsalia de futuro contracta præsente Parocho, nullis tamen adhibitis testibus, sint invalida vigore decreti Concilij Tridentini, de quo *sess. 24. q. 1. de reform. matrim.*

Secundò, an sponsalia legitimè contracta car-
10 nali etiam copulâ subsequutâ, possint mutuo consensu partium dissolvi.

Ad primum S. Congregatio respondit, Concilium *cap. 1. sess 24. de reform. matrim. vers. Qui aliter*, loqui de contrahentibus matrimonium, non autem sponsalia de futuro: & ideò quod attinet ad hujusmodi sponsaliorum de futuro validitatem, servandum esse jus commune.

Ad secundum respondit, quomodocumque accipiatur illa dictio, *legitimè*, sive prout à jure communi disponitur, seu coram Parocho, & testibus, non posse dici subesse validum, & indissolubile matrimonium. Etsi enim ante Concilium hujusmodi sponsalia transivissent in matrimonium, c. *Is qui fidem, de sponsal.* tamen quia Concilium voluit nullum esse matrimonium non contractum coram Parocho, & intelligitur de matrimonio per verba de præsenti; si hic actus matrimonij coram Parocho per verba de præsenti non intervenit, non potest dici subesse validum matrimonium.

11 Rursus proposita fuit in S. Congregatione hæc facti species. D. Nicolaus pluries coram testibus Luciæ promisit, imò per verba de præsenti asseruit se eam in uxorem accipere velle, ipsâ itidem respondente se eum in virum accipere, posteaque subsequuta est inter eos carnalis copula, post quâ Nicolaus infirmitate correptus, Deo cum juramento vovit illam se ducturum in uxorem. Quæsitum fuit an matrimonium esset validum, & an posset compelli ad contrahendum, & ad implendum votum ac juramentum. S. Congregatio censuit, si casus, de quo agitur, contigit post triginta dies à die primæ publicationis decreti Concilij Tridentini *sess. 24. de reform. matrim. cap.* 1. Factæ in parochia dictorum Nicolai, & Luciæ, & verbis illis de præsenti prolatis non interfuit proprius Parochus eorundem: certum esse hujusmodi contractum nullum esse ex eodem decreto Concilij *de reform. matrim. c. 1. vers. Qui aliter*: nec posse dici sponsalia sequutâ copulâ transivisse in matrimonium per c. *Is qui fidem, de sponsal.* Quia Congregatio jamdudum declaravit d. c. *Is qui fidem*; hodie non habere locum si non sit servata forma præscri-
12 pta *in d. c. 1. de reform. matrim.* Quoad juramentum, & votum non esse Congregationis, quia adeundus est ordinarius pro juramento, qui postea per censuras cogat ad observandum casu quo Maria non consentiat. Item pro voto petenda dispensatio ab eo, qui dare potest: aliàs non potest stare Nicolaus cum tuta conscientia.

13 Ad hæc Episcopus Squillacen. postulavit declarari, an contractis sponsalibus per verba de præsenti inter mulierem ætatis annorum decem, & virum majorem servatâ formâ Tridentini Concilij, & longi temporis cohabitatione, atque carnali copulâ subsequutâ, hujusmodi contractus habeat vim legitimi matrimonij, non servatâ iterum post pubertatem formâ sacri Concilij; S. Congregatio censuit non habere, nisi iterum coram Parocho proprio contrahatur per verba de præsentis juxta formam Concilij, si modo tempore advenientis pubertatis mulieris ante copulam publicatum fuerat in parochia contrahentium decretum Concilij *sess. 24. de reform. matrim. c.* 1. & lapsi erant triginta dies à prima publicatione. Idem responsum in causâ Meliten. ubi dictum fuit, matrimonium inter impuberes contractum per verba de præsenti, formâ Concilij non servatâ per copulam, & cohabitationem subsequutam non transire in matrimonium tanquam valuerit velut sponsalia de futuro.

14 Secus tamen esset si matrimonium in facie Ecclesiæ contractum esset nullum ex causa metûs, & impedimentum esset occultum, quia tunc mutuo consensu conjugium convalesceret ex declaratione Pij V. Dubitavit namque Episcopus Hieracen. si matrimonium contractum, & consummatum fuerit per metum servatâ in cæteris formâ Tridentini Concilij, & postea conjugium mutuo consensu, & spontaneâ cohabitatione convaluerit, an hodie illud censeatur validum non aliter servatâ formâ Tridentini Concilij. Bo, mem. Cardinalis Carafa hæc adnotavit: si impedimentum ex metu præsupposito occultum sit, non esse opus iterum contrahere repetitis solemnitatibus aliàs ritè adhibitis in primo contractu. Si autem impedimentum esset manifestum, matrimonium de novo contrahendum esse servatâ formâ Concilij Trid. juxta responsum Congregationis, aliàs datum ad dubium Cardinalis Portugall. ac secundum declarationem Pij V. de qua testatur Navarr. *in summa c. 22. n. 70. vers. Advertendum quartò.*

15 Sed hic incidit dubitatio, an sponsus, qui sponsam seduxit, ac stupravit, possit puniri ab Episcopo pœnâ contra stuprantem à sacris Canonibus inflicta, prætextu quod hodie ex decreto Concilij sponsalia post copulam subsequutam non transeunt in matrimonium, ut transibant ante Concilium. Breviter ad propositum dubium S. Congregatio respondit, non posse puniri pœnâ stupri, sed graviter arbitrio Episcopi duntaxat ex decreto *c. 1. sess. 24. de reform. matrim.* monendos tamen esse, ut quamprimum factis sponsalibus contrahant matrimonium propter periculum.

DE SPONSALIB. ET MATRIM.

Cap. Si inter virum.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia de præsenti non solvuntur per sequens matrimonium etiam consummatum, & n. 7.*
2 *Sponsalia de futuro etiam jurata solvuntur per subsequentia de præsenti.*
3 *Matrimonium ab posit contrahi sine verbis consensum exprimentibus.*
4 *Subarrhatio subsequuta post verba alterius ex contrahentibus ad matrimonium apta, arguit consensum matrimonialem.*
5 *Matrimonium contrahi potest non solum per verba consueta hic expressa, sed etiam per alia consimilia.*
6 *Nec requiritur ut ambo sint concordes in forma verborum.*
7 *Matrimonium ratum prævalet secundo, etiam carnali copulâ consummato.*
8 *Sponsalia de futuro contrahi possunt per quæcunque verba consensum exprimentia, non de præsenti, sed de futuro.*
9 *Sponsalia de futuro propriè dicuntur sponsalia; de præsenti autem impropriè, & respectu futuræ executionis matrimonij.*
10 *Vxor ante carnalem copulam, & traductionem ad domum viri, multis in locis appellatur sponsa.*

1 SI INTER VIRUM. Sponsalia de præsenti non solvuntur per subsequens matrimonium etiam carnali copulâ consummatum. Sed
2 sponsalia de futuro etiam jurata solvuntur per subsequentia de præsenti. Hoc dicit. Secundum dictum ibi, *Veram si.*

Nota 1. ibi, *Verbis consuetis expresso*, argumen-
3 tum quod ad matrimonium in eo, qui potest loqui, necessaria sunt verba consensum exprimentia, ut hic innuitur, & in cap. *Licet, infra de sponf. duor.* & videtur expressum in cap. *Tua, supra eodem*: ubi dicitur matrimonium in veritate contrahi per legitimum viri & mulieris consensum; sed necessaria esse quantum ad Ecclesiam verba consensum exprimentia de præsenti: & secundum hoc altero tantum eo loquente non erit matrimonium quoad Ecclesiam, quia non loquens suum consensum sufficienter non exprimit, argum. hujus litteræ, ibi, *Vtroque dicente*. Idque ad exemplum stipulationis; quæ non contrahitur, nisi utroque loquente, etiamsi annuat sine verbis, l. 1. *in princ. §. Et si quis ita. ff. de verb. obligat.* & ita firmat glos. in cap. *Tua nos, in ver. Nec forma, supra eodem*, dicens ad esse matrimonij duo esse necessaria, substantiam scilicet, & formam, sicut ad esse hominis; pro substantia esse ibi consensum, pro forma verò verba consensum exprimentia: & si alterum desit, non esse matrimonium. Idem tenet glos. juris civilis in leg. *Cùm notissimi, in verb. Solam*, C. *de præsumpt. triginta, vel quadraginta annorum*, & ibi Bald. *nu. 7.* Bart. in l. *Nuptias, n. 1. ff. de reg. jur.* Goffred. *in sum. tit. de sponf. n. 22.* Innoc. in cap. *Tua, post princ. in ver. Consensum, supra eod.* dicens in valentibus loqui non sufficere consensum sine verbis.

Cæterùm hic intellectus secundum Host. *hic in princ. in ver. Expresso*, apertè reprobatur in c. *Ex litteris*, & c. *Is qui fidem, supra eod.* in c. *Continebatur*, & c. *De illis, il primo. §. 1. infr. de desponf. impuber.* & in l. *Sed quæ patris, ff. de sponsal.* in quibus contrahentes facto ipso sine ullis verbis censentur consentire.

Nec obstat quod hic dicitur: nam post litteram ibi, *Vel alia verba*, subaudiendum, vel præsumptiones violentas, ut in juribus allegatis, & in cap. *Illud, de præsumpt.* vel signa, nutus, seu argumenta sufficientia, ut plenè notatur in d. cap: *Tua, supra eodem*, nam hujusmodi signa æquipollent huic formæ; unde non refert quid ex æquipollentibus fiat, cap: *Licet ex quadam, de testib.* cap. *Tua, de consang. & affinit.* dummodo consensus exprimatur etiam non loquendo: nam multæ mulieres præ verecundia plerumque annuunt potius, quàm loquantur, maximè præsentibus parentibus. cap. *Honorantur, 32. quæst. 2.* & in hoc tandem relidet *hic* glos. 1. cum qua concordant Hostiens. *loco citato*, Butr. *nu. 9.* Card. *nu. 4.* & Abb. *nu. 6.*: glos. in c. *Sufficiat, in ver. Initio, 22. q. 2.* Lapus *Allegat. 56. per tot.* & tenent in d. cap. *Tua, supra eod.* Host. *in ver. De præsenti*, Butr. *num. 8.* Cardin. *ad fin.* Anchar. *num. 3.* Abb. *eodem num.* & Alex. de Nævo *nu. 15.* & alij tam Jurisperiti, quàm Theologi, quos novissimè cumulat Thom. Sanch. *in tract. de matr. tom. 1. lib. 2. disput. 31. n. 5.* Quorum opinio videtur non obscurè approbata à Concilio Florentino in Decreto fidei Eugenij IV. §. *Septimum Sacramentum*: ibi, (Consensus per verba regulariter expressus facit matrimonium:) dum enim dixit regulariter, satis clarè innuit, verba non semper adhiberi; ac proinde ad validitatem matrimonij non pertinere.

4 Quo fit ut si alter ex contrahentibus proferat verba apta ad matrimonium, & deinde subsequatur subarrhatio per immissionem annuli, ex hujusmodi actu satis arguitur consensus matrimonialis, ut hic firmat glos. 1. *in fin.* Butr. *nu. 9.* & plerique alij, Hostiens. in cap. *Ex litteris, il 1. n. 1.* dicens esse ibi de hoc textum apertum, *supra eodem*, & tradunt communiter omnes in cap. *Illud, de præsumpt.* & in cap. *fin. de desponf. impuber.*

5 Secundò nota ibi, *Vel alia verba.* Sponsalia de præsenti contrahi posse non tantùm per verba consueta, quæ habentur in littera, & in cap. *Licet, infra de sponf. duor.* videlicet, Ego te in meam accipio, &: Ego te accipio in meum: sed etiam per alia verba consimilia, veluti si vir dicat, promitto te pro conjuge tenere, vel in uxorem habiturum. ut sunt jura clara in cap. *Ex parte, supra eod.* & in cap. *Si quis, 30. q. 5.* & hic notat glos. *in ver. Alia*, Innoc. *in princ.* & Abb. *n. 4. in ver. Vel alia verba.* Idem si dicat, Nolo nisi te in meam uxorem. Hæc enim verba sic debent intelligi, id est, Volote, & non aliam in uxorem: & hoc innuit verbum, Volo, quod est præsentis temporis: ita Specul. *in tit. de sponsal. §. 1. n. 5.* ubi *nu. 6.* ponit plura exempla his similia, de quibus plenè notatur per Joan. Andr. & Doctores in cap. *Ex litteris, il primo, supra eodem.*

6 Nec requiritur, ut ambo sint concordes in forma verborum, sed satis est, ut quoquomodo exprimant substantiam consensus de præsenti: ideoque si vir dicat, Accipio te in meam uxorem, & mulier respondeat, Placet, vel consentio, erit matrimonium, quia non refert quid ex æquipollentibus fiat, secundum Host. *hic in princ. in ver. Consensum*, Jo. An. *n. 3. in ver. Verba*, Butr. *num. 5.* Abb. Sicul. *nu. 7.* & alios communiter. Unde similiter si mulier

lier dicat: Do tibi corpus meum in legitimam conjugem, contrahitur matrimonium, licet vir non repetat: Do tibi corpus meum in legitimum virum, secundum Abb. Antiq. *hic in fin.* dicentem sic se vidisse bis judicari.

7 Tertiò nota ibi, *Etiamsi sit carnalis copula subsequuta*: Primum matrimonium ratum prævalere secundo etiam carnali copulâ consummato, ut hic est casus, & in d. cap. *Licet, infra de sponf. duor.* & utrobique notant in summario textûs Joan. Andr. Butr. Card. Abb. & omnes: rationem reddit Barbos. *in rubr. ff. solut. matr. par. 2. n. 85.* quia cum ex primo matrimonio dominium corporis [illegible] tiam copulæ sit translatum in uxorem, non potest conjux, qui jam non est dominus sui corporis, illud in aliam uxorem transferre ad eamdem potentiam copulæ, arg. cap. *Quod autem, supra de jure patr.* & sic non obstat regula l. *Quoties. C. de rei vendicat.* ubi ille est potior in dominio, cui res prius traditur, licet alius in titulo prævenerit, ut ibi per Baldum.

8 Ultimò nota ibi, *Sive verba similia.* Sponsalia de futuro non tantùm trahi posse per consueta verba, quæ habentur in textu, videlicet: *Ego te recipiam in meam, & Ego te in meum*; sed etiam per alia his similia, seu æquipollentia, ut hic per Host. *nu. 1. in ver. Similia*, id est, per verba exprimentia con-
9 sensum non de præsenti, sed de futuro; & hæc secundum Abb. *num. 2.* rectè & propriè dici possunt sponsalia, quia quis spondet, seu promittit se futurum maritum, vel uxorem; sponsalia verò de præsenti impropriè sponsalia dicuntur respectu vinculi matrimonialis, sed possunt appellari sponsalia respectu executionis matrimonij, quia uter-
10 que spondet futuram matrimonij executionem: & ita uxor ante carnalem copulam, & traductionem ad domum viri, multis in locis appellatur sponsa, ut per eum ex hoc inferentem ad statuta odiosa loquentia de uxore, ut hujusmodi sponsam non comprehendant, sequitur Alex. de Nævo, *nu. 8.* sed tu vide tex. in c. *Qui desponsatam, 27. q. 2.*

DE DESPONS. IMPVBER.

Cap. Tua.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia contrahit pater pro filio impubere, sed non pro pubere, nisi consentiat.*
2 *Sufficit tamen ut filius consentiat expressè, vel tacitè, verbo, vel facto.*
3 *Matrimonium à patre contractum pro filio ante pubertatem consentiente valet ut sponsalia de futuro: secus si filius nullo modo consentiat.*
4 *Matrimonium quandoque accipitur pro sponsalibus de futuro.*
5 *Sponsalia potest pater contrahere pro filio infante.*
6 *Quod intelligitur de facto, & ex quadam honestate; nam verè ex illo quoad ipsum filium nulla oritur obligatio, nec publicæ honestatis justitia.*
7 *Sponsalia pro infante à parentibus contracta post ætatem legitimam tenetur filius adimplere ex debito honestatis, non necessitatis.*
Declaratur n. 4. & 15.
8 *Pater cogere non potest filium invitum nubere, sed filiam potest, secundum leges, nisi dederit ei turpem sponsum, vel moribus indignum.*
9 *Secus secundùm Canones.*
10 *Dispensatio an filia invito patre sit concedenda super impedimento publicæ honestatis in primo gradu ex matrimonio rato non consummato, & n. seqq. usq. in fin.*
11 *Matrimonia invitis parentibus contracta, quamvis sint valida, tamen improbantur ad Ecclesiæ [illegible] seqq. usq. ad n. 23.*
12 *Virginalis pudoris non est maritum eligere, sed judicium parentum expectare.*
13 *Filia nubens invitis parentibus mortaliter peccat.*
14 *[illegible] causa contradicant, [illegible] & filius non habeat legitimam causam non obediendi.*
16 *Matrimonium à filiofamilias contractum sine consensu parentum, de jure civili non valet.*
17 *Secus de jure Canonico.*
18 *Filia nubens ante annum vigesimumquintum invitis parentibus, secundum leges potest ab eis exheredari.*
19 *Et quid secundùm Canones.*
20 *Matrimonia à filijsfamilias invitis parentibus contracta, an jure Ecclesiastico irrita fuerint primò Ecclesiæ temporibus, & n. seq.*
21 *Intellectus, cap.* Aliter, *30. q. 5.*
22 *Decretum Gratiani à Gregorio XIII. approbatur ut pars corporis juris Canonici.*
23 *Matrimonium ratum, non consummatum, non parit impedimentum affinitatis, sed publicæ honestatis justitiæ, fortius tamen, quàm ex sponsalibus de futuro.*
24 *Impedimentum publicæ honestatis, quod oritur ex matrimonio etiam irrito ex alia causa, quàm ex defectu consensûs, & non consummato, non fuit à Concilio Tridentino sublatum, sed durat in omnibus casibus, & gradibus, in quibus ante oriebatur.*

1 TUA. Pater pro filio impubere sponsalia contrahit: pro pubere verò non, nisi consentiat, Hostiens. dicit secundùm Joan. Andr. cum quo concordant Butr. Card. Anchar. Abb. Alex. de Nævo, & Præpos. Habet tria dicta, secundum ibi, *Potest*, tertium ibi, *Et postquam.*

Nota primò ibi, *Si aliquo modo non consentit filius.* Patrem pro filio adulto nec matrimonium, nec sponsalia contrahere posse, nisi filius consentiat,
2 Innoc. *hic. n. 1.* & pondera illa verba. *Aliquo modo*, quæ innuunt satis esse, ut filius consentiat expressè, vel tacitè, verbo, vel facto, secundùm Hostiens. *num. 3.* & Jo. Andr. *n. 1. in ver Aliquo modo*, & est expressum in cap. *un. infra eod. lib. 6.* Et pro adulto in-
3 telligas eum, qui est habilis ad consentiendum sive sit pubes, sive impubes, hac tamen differentiâ, quòd si filius expresè, vel tacitè consentiat ante pubertatem, matrimonium sic contractum valebit juris interpretatione, uti sponsalia de futuro, cap. *fin il. infra*; sin autem sit pubes, valebit ut matrimonium, ut *hic* per Butr. *n. 4. circa medium, vers. Tu, conclude*: sed si filius nullo modo consentiat, nec valebit ut matrimonium, nec ut sponsalia, ut cùm hæc nullitas sit ex defectu consensûs, nec inde oritur publicæ honestatis justitia, ut est text. in c. *Accessit, infra eod.*

4 Secundò nota ibi, *Matrimonio tradere.* Matri-
monii

monij verbum quandoque accipi pro sponsalibus de futuro, per quæ ad matrimonium pervenitur, ut hic per Jo. Andr. *n. 3. in ver. Matrimonio.*

5 Tertiò nota ibi, *Filium nondum adultum.* Pro filio infante posse patrem sponsalia contrahere: nam verba illa, nondum adultum, de minore septennio sunt intelligenda, secundum Ant. de Butr. *in 2. not.* & Abb. *num. 3.* & probatur clarè ex verbis immediatè sequentibus, *Voluntas cujus discerni non potest.* quæ non conveniunt, nisi infanti, ut §. *Pupillus, instit. de inutil. stipulat.* & l. *Infanti, C. de jure deliberandi.* Cæterùm quod hic dicitur, referri debet ad factum, & honestatem quamdam, secundum quam pro filio infante [illegible] cujus voluntas discerni non potest, pater sponsalia contrahit ponendo spem in ratificatione filij, secundum Abbatem *hic d. n. 3.* & Præpos. *n. 1. vers. Unde Panormitanus*: sed rei veritate inspectâ, & quoad juris effectum sponsalia hujusmodi sunt ipso jure nulla ex defectu consensûs. Ideoque quoad ipsum filium nullam inducunt obligationem, ut sunt jura clara in cap. *Vbi non est, 30. q. 2.* in cap. *Litteræ.* & cap. *seq. infra eodem,* & in cap *un. eodem tit. lib. 6.* ubi expressum est, sponsalia amborum infantium, vel alterius tantùm ad invicem contracta, vel quæ parentes pro eis contraxerunt, uti nulla ex defectu consensus, publicæ honestatis justitiam non indutere, nec validari ex supervenientia majoris ætatis, nisi per cohabitationem mutuam, vel aliàs verbo, vel facto fuerint ratificata; quo textu apertè reprobatur opinio Raymundi *in Summa de sponsal. §, Pone quod,* Petr. de Sampf. & Abb. Antiq. *hic n. 2. vers. Dicebat Magister meus*, qui per hanc Decretalem tenuerunt ex sponsalibus contractis à patre, etiam filio non consentiente, oriri justitiam, & nitebantur hoc etiam probare ex c. *Accessit, ad fin. infra eod.* quod tamen nihil facit, prout hæc notantur in glos. *ult.* in d. c. *un.* cum qua transeunt ibi Scribentes.

7 Ultimò nota ibi, *Omnino debet hoc adimpleri.* Sponsalia pro infante à parentibus contracta, post ætatem legitimam debere filium omnino adimplere, ut in littera: sed hoc intelligas ex debito non necessitatis, sed honestatis, prout intelligit glos. *ult. hic,* quæ allegat simile in cap. 1. *supra de testibus*: exponitur enim verbum, *debet,* id est, decet, 2. *Cum oportet,* & ibi glos. 1. *in fin. C. de bon. quæ liber.* & cum glos. concordant *hic* Abb. Antiq. *in fin.* Hostiens. *n. 11. in ver. Omnino debet*, Joan. Andr. *ad fin. in glos. ult.* Henric. Boich. Butr. Ancharan. & Præpos. omnes *num. 4.* Cardin. *num. 1.* Abb. Sicul. *num. 7.* & Alex. de Nævo *num. 13.* Ex quibus patet hanc esse unanimem Canonistarum sententiam, quæ tamen videtur declaranda, ut dicam *infra. n. 15. & 16.*

8 In glossa prima: nota benè distinctionem glossæ inter filium, & filiam; nam filium invitum pater cogere non potest, ut aliquam in uxorem ducat, l. *Filiofamilias. ff. de sponsalib.* l. *Non cogitur, ff. de rit. nupt.* quia nuptiæ coactæ difficiles exitus consueverunt habere, cap. *Requisivit, supra de sponsalib.* & §. 1. 31. *q. 2.* At de filia secus dicendum videtur secundum leges: quia contradicere non potest, nisi indignum moribus, vel turpem sponsum pater ei eligat, ut leg. *Sed quæ patris, ff. de sponsal.* ubi glossa

9 1. ponit eandem distinctionem: verùm secundum Canones nec filiam pater compellit invitam, ut cap. *Cum locum, supra de spons.* & cap. *Sufficiat, 27. quæst. 2.* Nec à sanctione Canonum recedendum, quidquid leges civiles jubeant, ut notatur in glossa margin. veruntamen etsi filia cogi non possit, tenetur tamen sequi voluntatem parentum etiam secundum Canones, ut plenè dicam in quæstione sequenti.

10 Ex facto quæsitum est, an filiæ sit concedenda dispensatio invito patre super impedimento justitiæ publicæ honestatis in primo gradu ex matrimonio rato non consummato.

11 Videtur respondendum hanc dispensationem non esse concedendam: nam Ecclesia semper improbavit matrimonia, quæ invitis parentibus contrahuntur: unde in Concilio Trid. *c. 1 sess. 24. de reformat. matrim.* tametsi dicatur dubitandum non esse, clandestina matrimonia libero contrahentium consensu facta, rata, & vera esse matrimonia, quamdiu Ecclesia ea irrita non fecit; & proinde jure damnandi sint illi, & eos sancta Synodus anathemate damnat, qui ea vera, & rata esse negant; quippe falsò affirmant matrimonia à filijsfamilias sine consensu parentum contracta irrita esse, & parentes ea rata, vel irrita facere posse: nihilominus sancta Dei Ecclesia ex justissimis causis semper illa detestata est, atque prohibuit. Hoc enim decretum æquè improbat matrimonia clandestina, atque contracta invitis parentibus, si intelligamus verbum, *illa*, referri ad matrimonia utroque modo contracta, ad tex. in l. *Pluribus, in prin. ff. de verbor. obligat.* Rot. *decis. 187. n. 7. ver. Et hoc denotat relativum illud, part. 2. Recent.*

Id quod apertius colligitur ex pluribus Summorum Pontificum, & SS. Patrum decretis: nam Evaristus Papa in cap. *Aliter, 30. q. 5.* aliter legitimum non sit conjugium, nisi ab his, qui super ipsam fœminam dominationem habere videntur, & à quibus custoditur, uxor petatur, & à parentibus, & propinquioribus sponsetur. Hormisda in hac Decretali quod est transumptum ex cap. *Tua, 31. q. 2.* statuit, ut sponsalia à patre contracta filius

12 postquam pervenerit ad perfectam ætatem, teneatur omnino adimplere, Ambros. in cap. *Honorantur, 32. q. 2.* Non est virginalis pudoris maritum eligere, sed judicium parentum expectare: & *infra.* (Siqua amisso cirò marito adolescentula laqueum infirmitatis suæ timeat incidere, si vult, nubat tantùm in Domino, ut electionem mariti parentibus deferat, ne appetentiæ procacioris existimetur author, si ipsa de nuptijs suis electionem sibi vendicet.) & in cap. seq. de muliere in domo patris, & in ætate puellari existente, quæ ad sponsalia juramento se obstrinxerat, sic respondit: sin autem ubi audierit, contradixerit pater, & vota, & juramenta ejus irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eò quòd contradixerit pater. Augustinus in cap. *Merito, eod. caus. & quæst.* Videtur etiam Apostolus de patre loqui, cùm dicit, *Servet virginem suam, &c.* & plura sacræ Scripturæ testimonia ad hoc affert Card. Bellarm. *lib. 1. de Sacram. Matrim. c. 1. propos. 3.*

13 Ideoque filiam invitis parentibus nubentem mortaliter peccare, cùm in re gravi illis injuriam inferat, & contraveniat præcepto divino de parentum veneratione, tradit Sot. *in 4. distinct. 28. q. 1. art. 1. in fin.* Card. *in Summ. q. 171. punct. 1. not. 3.*

14 Navar. *in manual. c. 14. n. 15.* ubi dat novum & singularem intellectum ad hanc Decretalem, quatenus habet filium non teneri ducere uxorem illam, de

de qua assumenda paciscitur pater, videlicet, ut non solùm debeat de honestate, sed etiam de necessitate quoad effectum non peccandi, licet non quoad effectum, ut ad id cogi possit, Medina *in summ. lib. 3. cap. 14. §. 14. fol. 109. col. 1.* Henriq. *lib. 11. de matrim. cap. 6. num. 6.* Card. Bellarm. *lib. 1. de Sacram. Matrim. cap. 19. propos. 5. & in fin.* & Petr. de Ledesm. *de Matrim. q. 47. art. 6. dub. 2.* ubi ait hanc esse sententiam Theologorum, & Jurisperitorum.

15 Quod absque dubio procedit saltem cùm pater movetur familiæ inæqualitate, ut hoc casu, vel alia justa de causa nec filius habeat legitimam causam non obediendi, ut post Gaspar de Cald. & Cardin. hic notant Alex. de Nævo *num. 6.* & Præpos. *num. 5.* S. Bonaven. *in 4. sent. distinct. 29. quæst. 3.* Navar. *in Manual. d. cap. 14. num. 15.* Et multò magis si pater moveatur ad sedandas periculosas inimicitias, aut ad vitanda scandala, vel odia, quæ inde probabiliter exorirentur. Navar. ibidem, & alii apud Sanch. *de matr. lib. 4. disp. 23. n. 11.*

16 Nec est omittendum, de jure civili irrita esse hujusmodi matrimonia, ut l. *Nuptiæ, la seconda, ff. de ritu nupt.* Nuptiæ consistere non possunt, nisi consentiant contrahentes, id est, qui coeunt, &

17 quorum in potestate sunt. Et quamvis jus civile hac in parte correctum sit à jure canonico, ut in Concilio Tolet. III. *cap. 10.* relato in cap. *Hoc sanctum,* ubi glos. *in ver. Parentum. 32. q. 2.* cap. *Sufficit, 27. q. 2.* quod est Nicolai I. cap. *Tua, suprà de sponf.* & c. *Cum causa, infrà de raptor.* Inde tamen patet quàm sint adversa communi bono, & Reipublicæ tranquillitati connubia inita renuentibus parentibus. Unde has nuptias justas non haberi dicit Julianus in leg. *Nuptiæ, C. de nupt. & instit. eodem tit. in princip.* Statuitur, ut si filiifamilias sint, consensum habeant parentum; nam hoc fieri debere & civilis, & naturalis ratio suadet, in tantum ut jussus parentis præcedere debeat.

18 Et præterea leges civiles, quæ sanxerunt filiam nubentem ante annum ætatis vigesimumquintum invitis parentibus posse ab eis exhæredari, ut in authent. *Vt cum, de appellat. cognosc. §. Si alicui. col. 8.* non sunt correctæ à sacris canonibus secundùm opin. Calder. in c. 1. *de clandest. desponf.* & post Abbatem antiquum, & Joannem de S. Georg. tradit Felin. in cap. *Ecclesia sanctæ Mariæ, n. 59. de Const.* Bald. in cap. *Tenor, in fin. de sent. & re judic.* & in l. *Omnem, ad fin. C. Ad Senatus Consult. Tert.* & ex Theologis Sot. *in 4 dist. 29. q. 1. art. 4. ad 4.* & Mol. *lib. 1. de just. & jur. tract. 2. disput. 176. fol. 1043.* Et quamvis hæc sententia non transeat absque difficultate, nec desint contradictores: tamen quod ad rem nostram pertinet, satis est ut inde etiam colligatur quàm deceat filios abstinere à nuptijs, quibus parentes reluctantur, cùm hæc referatur inter ingratitudinis causas, ut hic notat Goffredus relatus à Joann. Andr. *num. 8.* dicens filiam non posse patri contradicere sine vitio ingratitudinis, licet matrimonium teneat.

20 Quinimò non desunt qui existimaverint matrimonia filiorumfamilias sine parentum consensu etiam jure Ecclesiastico fuisse irrita primis Ecclesiæ temporibus. Quod ex recentioribus mordicus tuetur Basil. Pontius *de matr. lib. 2. c. 1. §. 1.* & videtur constare ex decreto Concilij Aurelianensis IV. *cap. 24* his verbis: (Decernimus, ut parentibus, aut proprijs dominis, prout ratio poscit, personarum acceptâ fide excusati sub separationis promissione tradantur, postmodum tamen à parentibus atque dominis libertate concessâ, si voluerint, ex propria voluntate conjungantur.

Idque apud Græcos apertiùs colligitur ex epistola S. Basilij ad Amphilochium, *cap. 3.* ubi habetur: (Quæ sine his, qui potestatem habent, fiunt matrimonia, sunt fornicationes.) Neque ergo vivente patre, nec domino ij, qui conveniunt, sunt ab accusatione liberi, donec conjugio domini annuerint; tunc enim accipit firmitatem conjugium. Et Theodor. Balsamon. *in Commentario ejus epistolæ ad cap. 38.* Puellas, inquit hic sanctus pater, eas, quæ sunt in potestate parentum, appellat. Dicit ergo: (Si alicujus puellæ tradant seipsas suis amatoribus præter suorum parentum sententiam, & ab ijs vitium illis allatum sit, etiamsi matrimonio sibi conjunctæ videantur, matrimonium ejus, quæ est in parentis potestate, non posse consistere sine paterna voluntate. Sin autem parentes ipsarum eis reconciliati fuerint, & eas cum amatoribus cohabitare voluerint, ei rei illâ ratione videtur remedium afferri; quod enim ab initio malè factum est, parentum postea consensus reparare videtur, ut fornicatio in matrimonium deducatur.) Hæc ille.

21 Porrò hæc sententia quatenus habet matrimonia invitis parentibus inita aliquando fuisse irrita in Ecclesia, jure defendi non potest; habet enim pro fundamento solum decretum Evaristi in d. c. *Aliter, 30. q. 5.* Quod tamen mutilatè refertur à Basilio Pontio ubi suprà: nam in eo decreto ad hoc ut legitimum sit conjugium, non solùm exigitur ut fœmina desponsetur à parentibus, sed etiam à propinquioribus: Item exigitur ut legibus detetur: item ut sacerdotaliter benedicatur: Item ut à Paranymphis associata legibus detur, & solemniter accipiatur: ac demum ut biduo, vel triduo orationibus vacent, & castitatem custodiant. Et mox immediatè subnectitur: (Ita peracta scitote legitima esse connubia, aliter verò præsumpta non conjugia, sed adulteria, vel contubernia, vel stupra, aut fornicationes potius, quàm legitima conjugia esse non dubitare, etiamsi voluntas propria suffragaverit, & vota succurrerint legitima.) Hæc ibi. At manifestum est cætera omnia, quæ in dicto decreto exprimuntur, non pertinere ad essentiam matrimonij (nemo enim dixerit matrimonium esse nullum propterea, quòd conjux non fuerit dotata, aut benedicta à Sacerdote, aut à paranymphis associata, vel triduo orationibus non vacaverit.) Ergo necessariò sequitur, ut idem sit dicendum in a parentibus non fuerit desponsata; cùm clausula suosequens *Ita peracta scitote legitima esse connubia*, ad omnia præcedentia æqualiter referatur. Sensus igitur illius decreti non est, ut conjugia absque solemnitatibus ibi præscriptis inita sint nulla, sed tantùm ut tanquam clandestina reputentur illegitima, ac veluti fornicationes, & adulteria in foro externo, quamdiu contrarium probatum non fuerit habeantur. Et in hunc sensum decretum Evaristi accipitur à Gratiano *in §. Sed objicitur*, qui habetur post c. *Nec illud*, & in §. *Hu ita respondetur*, post cap. *Si quis divino, 30. q. 5.* Et ita etiam decretum illud interpretatur Card. Bellarm. *lib. 1. de matr. c. 20.* & communiter Scholastici. In quem sensum accipi etiam debet locus Basilij superiùs citatus.

Accedit quod in Codice Gratiani, quo nunc utimur, loco illius dictionis, *etiamsi*, relatæ à Basil. Pont. legitur, *nisi*. Nec dici potest ea dictio per errorem irrepsisse, quia in d. §. *Sed objicitur*, ex professo explicatur his verbis. Evaristus cùm dixisset (Aliter præsumpta non sunt conjugia, sed adulteria) addit (nisi voluntas propria suffragaverit, & vota succurrerint legitima.) Et secundùm hanc lecturam omnia sunt plana, quia textus probat contrarium ejus, ad quod allegatur à Basil. Pont. Nec hodie aliter legendum videtur, quia
22 Gregorius XIII. decretum Gratiani Sanctitatis Suæ jussu emendatum, quod unà cum Decretalibus Gregorii IX. Sexto, Clementinis, & Extravagantibus, Corpus juris Canonici appellat, imprimi ac divulgari præcipit, statuitque sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, ut non liceat hujusmodi libris dicti juris canonici de mandato suo recognitis, correctis, & expurgatis, quidquam addere, detrahere, vel immutare, aut invertere, nullaque interpretamenta adjungere; sed prout opus hujusmodi Romæ impressum fuit, semper, & perpetuò integrum & incorruptum conservetur: ut in Bulla incip. *Cùm pro munere, edita 1. die Iulij* 1580. quæ habetur in princ. ipsius Decreti.

Decretum verò Concilii Aurelianensis intelligi debet quoad thorum & cohabitationem, non autem quoad fœdus, & validitatem conjugii, ut indicant illa verba (Sub separationis promissione:) nec non illa, (A parentibus libertate concessa conjungantur.)

Quamobrem tenendum est omninò, matrimonia contracta invitis parentibus nullo unquam tempore fuisse irrita in Ecclesia: id quod non obscurè innuit decretum Concilii Tridentini, *cap. 1. sess. 24. de reform. Matrim.* quod absque ulla distinctione temporum anathemate damnat eos, qui falsò affirmant matrimonia à filiisfamilias sine consensu parentum contracta irrita esse, & parentes ea rata, vel irrita facere posse.

Verùm etsi hæc ita se habeant quoad nullitatem matrimonii, tamen quod spectat ad rem præsentem, constat ea conjugia adeò esse sacris Canonibus invisa & exosa, ut appellentur adulteria, fornicationes, & stupra. Unde cùm tam Ecclesia, quàm civilis politia tantoperè ab illis abhorreant, non videtur annuendum, ut filia inire possit matrimonium, cui pater expressè, & ex legitima
23 causa contradicit. Præsertim quia nulla sufficiens causa adducitur, quæ justificet dispensationem: oportet enim reminisci ex matrimonio rato non consummato, licet non oriatur impedimentum affinitatis, sed publicæ honestatis justitiæ: ut olim consultis gravioribus Theologis, & Canonistis censuit S. Congregatio Concilij; hoc tamen impedimentum esse fortius, quàm illud, quod oritur ex sponsalibus de futuro, S. Thom. *in 4. dist. 41. q. unic. art. 3.* & ibi Soto *art. 2.* & Abb. in c. *Sponsam,*
24 *in princ. de sponf.* Ideoque graviorem causam requiri pro concedenda dispensatione. Unde quamvis decretum Concilii *cap. 3, sess. 24. de reform. matrim.* Impedimentum publicæ honestatis, quod oritur ex sponsalibus nullis omninò sustulerit, & ex validis restrinxerit ad primum gradum; tamen impedimentum publicæ honestatis, quod oritur ex matrimonio contracto per verba de præsenti, & non consummato, non fuit à Concilio sublatum, & durat in omnibus casibus, & gradibus, in quibus antea oriebatur, ut ex sententia S. Congregationis declaravit Pius V. in Extravag. *ad Romanum,* idque procedit etiam si matrimonium sit irritum ex quacunque causa, præter quam ex defectu consensûs, ut S. Congregatio declaravit.

Nec refert quod hoc casu adducatur pro causa diffamatio conversationis mulieris apud virum, cui vult nubere: quia hæc causa si vera esset, adduceretur potissimum à patre, & fratribus ipsius mulieris, ex nobilissima familia oriundis, quorum existimatio præcipuè læderetur ex sinistra hujusmodi suspicione. Unde cùm eam nec pater, nec fratres adducant, sed alii, ad quos non pertinet: satis hinc liquet hanc causam commentitiè proponit ad extorquendam dispensationem.

Nisi fortè dixerimus, hoc casu Sanctissimum non dispensare, ut filia nubere possit contra voluntatem patris; sed tantùm dispensare super impedimento publicæ honestatis ex matrimonio rato: post impetratam verò dispensationem, ut matrimonium qua decet honestate & reverentia parentibus debitâ contrahatur, nullumque obstet canonicum impedimentum, ad curam & solicitudinem Episcopi pertinere: licet fateàr hinc aperiri viam filiæ nubendi patre contradicente.

DE DESPONS. IMPVBER.

Cap. Vbi non est.

SVMMARIVM.

1 *Impuberes ambo, vel alter, nisi pro bono pacis, conjungi non debent.*
2 *Intellectus hujus cap. & nn. seqq. usque ad n. 12.*
Sponsalia an licitè contrahi possint ante septennium ibidem.
3 *Lex Ecclesiastica prohibens obligat transgressores ad culpam mortalem, & n. 8.*
4 *Sponsalia amborum infantium, vel alterius publicæ honestatis justitiam non inducunt.*
5 *Sponsalia contrahi possunt ante septennium, si usum rationis præveniat ætatem.*
6 *Sponsalia post septennium ante pubertatem contrahentes peccant mortaliter, & n. 8.*
Contrarium, n. 9.
7 *Sponsalia contracta ab impuberibus post septennium inducunt publicæ honestatis justitiam.*
8 *Sponsalia non sunt conjunctio, sed promissio conjunctionis futuræ.*
10 *Matrimonium contrahentes ante pubertatem, non possunt absque peccato carnaliter commisceri.*
11 *Matrimonium contrahi non potest absque culpa lethali ante expletum annum duodecimum in fœmina, & decimumquartum in masculo, nisi ex urgenti causa, & de licentia Episcopi.*
12 *Pacis bonum est urgens necessitas dispensandi.*

1 UBI NON EST. Impuberes ambo, vel alter, nisi pro bono pacis, conjungi non debent. Hoc dicit, secundùm omnes; & sunt duæ partes. Prima ponit inhibitionem. Secunda necessitatis casum excipit ibi, *Nisi fortè.*

2 Decretalis habet multiplices intellectus; quidam enim putant hic tantùm prohiberi, ne fiant sponsalia ante septennium. Hæc enim est ætas legitimа, de qua textus loquitur, ad sponsalia contrahenda, tam secundùm leges, ut l. *In sponsalibus, ff. De sponsal.* quàm secundùm Canones, ut c. *Litteras,* cap. *Accessit,* & cap. *Duo, infra eod.* & cùm textus
3 dicat districtiùs inhibemus, & hoc patet verum non esse quod ait Jo. Andr. *in princ.* videlicet quod hic dicitur procedere de honestate: imò enim est culpa lethalis huic inhibitioni contravenire, ad text. in cap. *Quæquis præceptis, 14. q. 1.* & not. per Host: & alios in cap. 1. *suprà de treg. & pac.* & innuunt Host. *hic in princ.* & Alex. de Nævo, *n. 2.* dicentes non esse leve contravenire huic præcepto: & ita per hunc textum mortaliter peccare pueros, qui sponsalia contrahunt ante septennium absque legitima causa, & Episcopi licentia, tradunt Henriq. *lib 11. de matrim. cap. 13. n. 13.* & Petr. de Ledesma *de matrim. q. 43. art. 2. dub. 3.*

4 Sed certè hic primus intellectus sustineri non potest: tum quia textus prohibet ne conjungantur: at nulla conjunctio, seu vinculum obligationis esse potest, si infantes ambo, vel alter sponsalia contrahant; ideoque sponsalia hujusmodi utpotè nulla ex defectu consensus, nec publicæ honestatis justitiam inducunt, ut est textus in cap. *vn. infra eod. lib. 6.* Tum quia aut pueri ante illam ætatem carent usu rationis, & sunt omnis culpæ expertes, ut notatur in c. 1. *in glos. penult. infrà, de delict. puer.* unde nec venialiter peccant: quod novissimè tenet Sanch. *de matrim. tom. 1. lib. 1. disput. 17. n. 4.* Aut usus rationis prævenit septennium:
5 & tunc illa erit legitima ætas à sacris Canonibus requisita ad contrahendum, ut probat ratio textus in d. l. *in sponsalibus,* & tenet glos. in cap. *Iuvenis, in ver. Dubia, suprà de sponsal.* & ibi Innoc. *in princ.* Jo. Andr. *n. 9.* Butr. *n. 5.* Cardin. *n. 1.* Anchar. *n. 4.* Alex. de Nævo *n. 19.* & Præpos. *n. 7.* & docet S. Thomas *in 4. sent. dist 27. q. 2. art. 3. ad 7.* de communi, Navarr. *in Man. c. 22. n. 19.*

6 Quidam autem censent hanc prohibitionem esse intelligendam in sponsalibus de futuro, quæ contrahuntur quidem post septennium, sed ante pubertatem; & hunc intellectum amplectitur hic glos. 3. cùm illum recitet ultimo loco, & expressius Host. *n. 1. in ver. Conjungantur,* Jo. Andr. *n. 5.* Butr. *n. 7.* Cardin. *circa fin.* Anchar. *n. 3.* & communiter Doctores, ut testatur Alex. de Nævo *num. 8. vers. secundo modo.*

7 Et ratio prohibitionis secundùm glos. & Host. fuit bonum publicum: nam quando uterque, vel alter impubes sponsalia contrahit, inde oritur publicæ honestatis justitia, ut in d. cap. *vn. infra eod. lib. 6.* Cùm autem sponsi puberes facti sæpè mutent voluntatem, & sponsalia solvant, impeditur sponsus matrimonium contrahere cum consanguineis sponsæ, & sponsa cum consanguineis sponsi, ut in cap. *Sponsam, suprà de sponsal.* & sic tota consanguinitas remanet impedita. Non est ergo tutum ut conjungantur; imò damnosum reipublicæ tot uxores auferre sponso, & tot maritos sponsæ: & plerumque ex tali dissolutione discordiæ, & rixæ oriuntur, & divertentes consanguineis de facto copulantur; unde hujusmodi licentia contrahendi fuit meritò restringenda: & ita se-
8 cùndum hanc lecturam Host. & communem majores septennio, impuberes tamen admittinon debent ad sponsalia contrahenda; alioquin peccant mortaliter, ut dicunt Summa Rosell. *in verb. Matrimonium 2. n. 6.* & apertius *in ver. Iejunium, n. 3.*

& Sylvest. *in ver. Matrimonium, 5. q. 6.* & in *ver. Sponsalia, q. 3. dicto 1.* Sed hunc quoque intellectum me-
9 ritò refellit Abb. *hic circa fin. vers. Nec placet mihi communis intellectus.* Primò, quia textus dicit, non conjungantur: at per sponsalia non fit conjunctio, sed promissio conjunctionis futuræ; ad quod fa it cap. *Nostrates, 25. q. 10.* Deinde quia textus prohibet hujusmodi conjunctionem antequam perveniatur ad ætatem legitimam, vel Canonibus determinatam: at septennio expleto jam pervenerunt ad hujusmodi ætatem, ut in d. l. *in sponsal. ff. de sponsal.* & in cap. *Litteras,* & in cap *seq. infra eod.* ergo sponsalia licitè contrahunt, licèt puberes non sint; & ex his puto sublatam esse responsionem Alex. de Nævo *hic n. 10.* quòd etiam sponsalia de futuro possint dici conjunctio, cùm ex ipsis oriatur ultrò citrò que obligatio ad contrahendum matrimonium, & obligatio est juris vinculum, quo naturâ adstringimur secundùm nostræ civitatis jura, ut dicit tex. *instit. de obligat. in princ.* quoniam hæc consideratio non applicatur sponsalibus contractis ante ætatem legitimam, de qua loquitur hoc capitulum, quia cùm illa sit infra septennium, ut proximè dictum est, sponsalia sunt nulla ex defectu consensus; ac proinde ex illis nulla oritur obligatio, ut in d. cap. *vn. de desponf. impub. lib. 6.* & consequenter nullo respectu possunt dici conjunctio. Consideratio quoque Host. quòd tota consanguinitas impediatur, hodie parum urget, quia impedimentum publicæ honestatis primum gradum non excedit, ex Concilio Tridentino, *cap. 3. sess. 24. de reformat. matrim.*

10 Alii verò intelligunt hunc textum strictè, quando scilicet impuberes ambo, vel alter contrahunt matrimonium, & volunt intendere copulæ carnali: hæc namque conjunctio ab Ecclesia non est permittenda, ne posteà de validitate matrimonii dubitari contingat, prout accidit in terminis cap. *Continebatur, infra eod.* & hanc lecturam posuit Abb. *hic ad fin. vers. Vnde intellige istum textum;* & est ex mente Innocentii *in fin.* exponentis verbum, *conjungantur,* scilicet carnaliter, & eam sequitur Sanchez *dict. disput. 17. n. 6.*

Verùm neque hic textus intellectus Abbatis judicio meo sustineri potest, quia textus permittit conjunctionem ante legitimam ætatem ex urgentissima causa, veluti pro bono pacis, ut pater in vers. *Nisi fortè:* ergo non potest intelligi de commixtione carnali, quando sunt impuberes ambo, vel alter, ut Abbas putat, quia Ecclesia ex nulla causa quantumvis necessaria, & urgenti potest licentiam concedere, ut pubes cum impubere, vel ambo impuberes carnaliter commisceantur, quia cùm inter eos matrimonium consistere non possit, cap. *Puberes,* & cap. *Attestationes, infra eod.* cum multis concord. copula non potest esse nisi fornicaria, & jure Divino naturali prohibita: ad quod vide quod scripsi in cap. *De illis, il secondo, n. 46. infra eod.*

Nec satisfacit responsio Sanchez, quòd commixtio pro bono pacis sit permittenda, quando probabile est judicio Episcopi malitiam supplere ætatem: quoniam hæc responsio est extra terminos intellectus Abbatis, qui loquitur quando ambo, vel alter sunt impuberes. At quando Episcopi judicio probabile est malitiam supplere ætatem, jam impuberes non censentur, ut d. cap. *Puberes,*